

İLAHİYAT FAKÜLTELERİNİN ARAPÇA HAZIRLIK SINIFLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ MESLEKİ EĞİTİM GEREKSİNİMLERİ

Ahmet İhsan DÜNDAR*
Ahmed Hassan Mohamed ALİ**

Öz

Bu çalışma Türkiye'deki ilahiyat fakültelerinde görev yapmakta olan Arap dili öğretim elemanlarının hali hazırdaki eğitsel yeterlilik durumunu ve Arapça konuşmayan öğrencilere bu dili öğreten öğretim elemanlarında bulunması gerekli olan mesleki yeterliliklerin ve ayrıca bu yeterlilikler çerçevesindeki eğitsel gereksinimlerinin tespitini yapmayı hedeflemektedir.

Çalışmayı yürüten araştırmacılar söz konusu amaçları gerçekleştirmek üzere eğitimle ilgili literatür taraması yapmak suretiyle gerekli olan mesleki yeterliliklere dair bir liste oluşturmuşlardır. Ardından anket soruları hazırlayarak değerlendirmede bulunmaları için konunun uzmanlarına sunmuşlar ve gelen yanıtlar doğrultusunda söz konusu sorularda yapılan değişiklikler sonrasında anket uygulamasında bulunmuşlardır. Anket uygulamasına örneklem olarak Arap ve Türk uyruklu öğretim elemanlarından 70 kişi katılmıştır. Çalışmanın sonucunda Türkiye'deki ilahiyat fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarının reel durumuna ilişkin analizi de içeren bazı sonuçlar elde edilmiş, önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca öğretim elemanları için gerekli görülen ve eğitim programlarına dâhil edilmesi önerilen eğitsel gereksinimlere dair bir liste oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İlahiyat Fakülteleri, Öğretim Elemanları, Mesleki Yeterlilikler, Arapça Konuşmayanlar.

Vocational Education Requirements of Instructors Working in Arabic Preparatory Classes of Theology Faculties

Abstract

This study aims to reflect the real situation of the Arabic language instructors working in theology faculties in Turkey and to determine the professional qualifications required of the instructors who teach this language to non-Arabic speaking students, as well as the educational needs within the framework of these qualifications.

The researchers conducting the study created a list of the required professional qualifications by scanning the education-related literature to achieve the aforementioned objectives. Then, they prepared survey questions and presented them to the experts for their evaluation, and

* Öğr. Gör. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Arap Dili ve Belagati Ana Bilim Dalı, ORCID ID: 0000-0002-4178-2294; e-mail: ahmedundar@gmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi, Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Arap Dili ve Belagati Ana Bilim Dalı, ORCID ID: 0000-0001-9306-0368; e-mail: Dr.Ahmad.Hassann@gmail.com

they applied the survey after the changes made in the questions were in line with the answers received. As a sample, 70 people from Arab and Turkish nationals participated in the survey application. As a result of the study, some results, including the analysis of the real situation of the lecturers working in the faculties of theology in Turkey, were obtained and suggestions were made. In addition, a list of educational requirements that are deemed necessary for teaching staff and recommended to be included in education programs has been created.

Keywords: Theology Faculties, Lecturers, Professional Qualifications, Non-Arabic Speakers.

Makalenin Dergiye Geldiği Tarih: 13.07.2021; Hakem ve Yayın Kurulu Değerlendirmesinden Geçtiği ve Yayına Kabul Edildiği Tarih: 22.08.2021

Giriş

Arap dili diğer diller arasında ayrı bir yere sahip bulunmaktadır. Sahip olduğu dilsel özellikleri yanında Arapça, İslam dininin temel kaynakları olan Kur'an-ı Kerim'in ve Hz. Peygamber'in sünnetinin dilidir. Ana dili Arapça olmayanlara bu dilin öğretilmesi, Arap ve İslam kültürünün dünyanın tüm ülkelerine doğru bir şekilde ulaştırılması bakımından büyük bir etki taşımaktadır. Söz konusu etkisi dolayısıyla Arapça öğretimi, en önemli öğretim faaliyetlerinden biri sayılmaktadır.¹

Arap dili öğretimi, Türkiye'de orta ve yüksek öğrenim kademelerinde eğitim veren gerek özel gerekse devlet kurumlarında büyük bir ilgi görmüş ve görmeye devam etmektedir. İmam hatip ortaokul ve liselerinde Arapça öğretiminin zorunlu olmasının yanında diğer orta eğitim düzeyindeki okullarda Arapça öğretimi ile ilgili olarak bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerden biri, 2016 yılında Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı tarafından alınan kararda yer almaktadır. Söz konusu karar doğrultusunda diğer yabancı diller gibi Arap dilinin de imam hatiplerin dışında kalan okullarda seçmeli olarak okutulmasına imkân tanınmıştır. Üniversiteler açısından bakıldığında ise Arap dili ve edebiyatı alanında akademik düzeyde eğitim veren ilahiyat ve İslamî ilimler fakültelerinin sayısında büyük bir artış olduğu görülmektedir.²

Arapça veya Türkçe olarak eğitim veren ilahiyat fakültelerinin neredeyse tamamında ilk yıl zorunlu Arapça öğretimi yapılmaktadır. Arapça hazırlık

- 1 Abdurrezzâk Muhtâr, "Mehârât istihdâmi istirâtciyyâti'l-kırâeti'l-fa'île ve medâ tevâfurihâ ledâ mu'allimî'l-lugati'l-Arabiyye li'n-nâtîkine bi-gayrihâ", *Ta'limü'l-Lugai'l-Arabiyye ve te'allumihâ : el-mutetallebât ve'l-eb'âd ve'l-âfâk* (Mu'temerü'l-Lugati'l-Arabiyye ed-Duvelî er-Râbi', Şârika: el-Merkezü't-Terbevî li'l-Lugati'l-Arabiyye li-Duvelî'l-Half, 2020), 238.
- 2 Söz konusu fakülteler 2012 yılında 44 adet iken 2020 yılında bu sayı 98'e yükselmiştir. Bunlardan vakıf üniversitelerine bağlı olan 6 adet fakülte dışında kalanlar devlet üniversitelerine bağlıdır. Sa'ad er-Rafîdî, *Berâmic ta'limi'l-lugati'l-Arabiyye fi's-senetî't-tahdîriyye : vâkı' ve hulûl* (Aksaray Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Yüksek Lisans, 2021), 23.

sınıfı olarak anılan bu ilk yılda verilen eğitimi yalnızca muafiyet sınavında başarılı olan öğrenciler almamaktadırlar. Söz konusu muafiyet sınavı eğitim öğretim yılının başında veya ortasında uygulanmaktadır.³

Arap diline gösterilen ve fark edilir düzeydeki bu ilgi ve öneme rağmen kimi araştırmalar, öğrenim görenlerin dilsel düzeylerindeki yetersizliği ortaya koymuştur. Örneğin Elhakdky & Şimşek tarafından yapılan araştırmanın⁴ ulaştığı sonuca göre hazırlık öğrenimini tamamlayan bazı öğrencilerin dil düzeyi A2 seviyesini aşmamaktadır. Yine aynı araştırmaya göre aynı fakülte içindeki dil düzeyleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Hazırlık sınıflarındaki Arap dil dersi programlarında 600 ila 900 arasında değişen ders saati uygulamalarına karşın belirtilen farklılıklar görülmektedir.

İşaret edilen araştırmalar bahsi geçen düzey yetersizliğini birkaç sebebe bağlamaktadır. Aldyab⁵ ve Aydın⁶ tarafından işaret edildiğine göre sözü edilen yetersizliğin nedeni Türk öğrenciler için hazırlanmış olan Arapça öğretim kitaplarının azlığı ve var olan eğitim kitaplarının büyük çoğunluğunun Arap yazarlar tarafından kaleme alınmış olmasıdır. Oysaki bu tür kitapların Türk hocalar tarafından kaleme alınması gerekmektedir. Zira Türk hocalar kendi öğrencilerinin özellikleri hakkında daha fazla bilgi sahibidirler. Öte yandan Abdülvâhid⁷ ise sözü edilen dilsel düzey yetersizliğini öğrencilerde var olan ve öğretim elemanlarının istinat ettikleri telkin üslubunun ve öğrencilerin buldukları yaş döneminin neticesi olan tembelliğe ve bıkkınlık hissine dayandırmaktadır. Bunun yanı sıra öğrencilerin, Arap dilinin öğrenilmesinin önemine dair bilinç sahibi olmak bir yana bu dili öğrenilmesi zor bir dil olarak görmeleri bir başka sebep olarak görülmektedir. Hûlî⁸ ise öğrencilerde var olan dilsel düzey yetersizliğinin sebeplerini, mesleki ve eğitsel hazır

- 3 Sultan Şimşek - İslam Youssry Elhakdky, "İtticâhâtü talebeti kulliyâtü'l-ilâhiyyât ve'l-'ulûmü'l-İslâmiyye fî Turkiyâ nahve bernâmeci'l-lugati'l-'Arabiyye fi's-seneti't-tahdîriyye", *Darulfunun İlahiyat Dergisi* 30/1 (2019), 240.
- 4 İslam Youssry Elhakdky - Sultan Şimşek, "Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni, Işığında İlahiyat ve İslami İlimler Fakülteleri, Arapça Hazırlık Sınıflarında Ölçme ve Değerlendirme Sisteminin Geliştirilmesine Yönelik Çerçeve Programı Önerisi", *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 12/25/ (ts.), 310.
- 5 Ahmed Aldyab, *el-Meşâkil elletî Tüvâcihü'l-Etrâk Fî Ta'limi'l-Lugati'l-'Arabiyye ve'l-Mukterahât*. (Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2012), 88.
- 6 Tahirhan Aydın, "el-Muşkilât elletî tuvâcihu ta'limü'l-lugati'l-'Arabiyye fî Turkiyâ" (el-Mu'temerarü'd-duvelî er-râbi' li'l-lugati'l-'Arabiyye, Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri: el-Meclisü'd-Duvelî li'l-Lugati'l-'Arabiyye, 2015), 198.
- 7 Ali Abdülvâhid, "Muşkilâtü ta'limi'l-lugati'l-'Arabiyye li-gayri'n-nâtükine bi-hâ : kulliyâtu usûli'd-dîn fî Turkiyâ enmûzecen kabü's-saf huve'l-hal", *Ta'limü'l-lugati'l-'Arabiyye li'n-nâtükîn bi-gayrihâ : er-ru'â ve't-tecârib*, ed. Halid Ebû 'Amse - vd. (Mutemeru İstanbul ed-Duvelî el-Evvel, Amman : Dâru Kunûzi'l-Ma'rife, 2015), 2/253.
- 8 Kerîm el-Hûlî, "Muşkilâtü ta'limi'l-lugati'l-'Arabiyye li-gayri'n-nâtükine bi-hâ fî Turkiyâ ve turuk hallihâ bi-hâ", *el-Lugati'l-'Arabiyye fî Turkiyâ*, ed. Mahmûd Kaddûm, ; (Merkezü'l-Melik Abdillâh li-Hidmeti'l-Lugati'l-'Arabiyye, 2016), 295.

oluşlarındaki yetersizlikleri nedeniyle öğretim elemanlarına bağlamaktadır. Duvîná'nın⁹ belirttiğine göre yaygın yöntem gramer öğretimi ve tercümeyle dayalı olup öğrencilerde konuşma ve yazma yeteneğinin gelişmemesine sebebiyet vermektedir. Bu da Türkiye'de Arapça öğretimini çok sayıda soruna maruz bırakmaktadır. Derslerin büyük çoğunluğu Türkçe olarak verilmektedir ki bu da doğru edinim ile akademik öğrenim arasındaki ayrılığı daha derinleştirmektedir.

Bu araştırma şunları amaçlamaktadır: a) Türkiye'de hazırlık sınıflarında görev yapan Arapça öğretim elemanlarının performanslarındaki -varsa- yetersizlikle ilgili sebeplerin belirlenmesi, b) kendileri için elzem olan eğitsel mesleki yeterliliklerin tespit edilmesi suretiyle gelişimlerine yönelik gereksinimlerin gözlemlenmesi ve c) Türkiye dışında Arapça konuşmayanlara yönelik Arapça öğretimi yapan öğretim elemanlarıyla karşılaştırılması. Söz konusu belirleme ve gözlemlenme çabasının hedefi ise Arapça öğretim performanslarının daha ileri seviyeye çıkarılmasıdır.

1. Sorunun Belirlenmesi ve Tanımlanması

Arapça öğretimi düzenleyen yasaların çıkarılması, ilahiyat ve İslâmî ilimler fakültelerinin ilk yıllarında Arapça hazırlık eğitimi verilmesi ve bu fakültelerin sayısının artırılması Arap dili öğretimine büyük önem verildiğini göstermektedir. Ancak aynı derecedeki önemin öğretim elemanlarının yetiştirilmesi ve performanslarının iyileştirilmesi konusunda genel anlamda gösterilmediği gözlemlenmektedir. Elhakdky¹⁰ tarafından yapılan araştırmanın vurguladığına göre üniversitelerin Arapça hazırlık sınıflarında görev yapan öğretim elemanlarının bu görevi yürütmek üzere yeterli mesleki eğitimi almadıkları görülmektedir. Ayrıca birçok üniversitenin öğretim elemanlarının mesleki yönden gelişimine imkân sağlayacak yetiştirme programlarından yoksun olduğu müşahede edilmektedir. Sanavber¹¹ hoca seçimi ve yetiştirilmesinin önemini vurgulamış ve öğreticilerin yetiştirilmesine yönelik enstitülerin kurulması önerisinde bulunmuştur.

Buna göre çalışmamızın temel problemi şu sorularla sınırlanmaktadır:

- 9 Muhammed Duvîná, "et-Tecribetü't-Türkiye fi ta'lîmi'l-lugati'l-'Arabiyye li'l-vâ'izin ve'l-eimme ve'l-muftîn", *el-Mu'temerarü'd-duvelî er-râbi' li'l-lugati'l-'Arabiyye* (Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri: el-Meclisü'd-Duvelî li'l-Lugati'l-'Arabiyye, 2015), 198. Ayrıca bkz. Ahmet Altun, *Türklerle Arapça Öğretim Yöntem ve Teknikleri : Sorunlar ve Çözümler*. (İstanbul : Akdem Yayınları, 2017).
- 10 İslam Youssry Elhakdky, "et-Tehaddiyâtü'l-muessesiyeye fi berâmic ta'lîmi'l-'Arabiyye fi's-senevâti't-tahdîriyye bi-kulliyyâti'l-'ulûmi'l-İslâmiyye bi-Turkiyâ", *Mutemeru İstanbûl ed-Duvelî es-Sânî li-ta'lîmu'l-lugati'l-'Arabiyye li'n-nâtîkin bi-gayrihâ*, 2016, 123.
- 11 Ahmed Sanavber, "Ehemmu müşkilât berâmic ta'lîmi'l-lugati'l-'Arabiyye li-gayri'n-nâtîkine bi-hâ fi Turkiyâ : mulâhazât meydâniyye", *el-Lugatü'l-'Arabiyye fi Turkiyâ*, ed. Mahmûd Kaddûm (Merkezü'l-Melik Abdillâh li-Hıdmeti'l-Lugati'l-'Arabiyye, 2016), 339.

1- İlahiyat ve İslamî ilimler fakültelerinde Arapça hazırlık sınıflarında görevli Arapça öğretim elemanlarının hali hazırdaki eğitsel yeterlilik durumu nedir?

2- Arapça konuşmayanlara Arapça öğretimi yapan öğretim elemanlarının meslekleri için gerekli olan yeterlilikler nelerdir?

3- İlahiyat ve İslamî ilimler fakültelerinde Arapça hazırlık sınıflarında görevli Arapça öğretim elemanlarının mesleki yönden yetiştirilmeleri konusundaki gereksinimleri nedir?

1.2. Araştırmada Kullanılan Terimler

Mesleki eğitime dair gereksinimler: Araştırmamız çerçevesinde bu terimle, Arapça hazırlık sınıflarında görev yapan öğretim elemanlarının Arapça konuşmayanlara Arapça öğretimi alanında eğitimle ilgili mesleki yeterlilikler ışığında edinmeleri gereken öğreticiliğe dair deneyimler kastedilmektedir.

Arapça konuşmayanlar: Bu ifade, içinde yetiştikleri toplumda edindikleri ana dillerinden farklı olan Arap dilini öğrenmeye çalışan kimseler olarak tanımlanabilir.¹² Bu terim etnik köken itibarıyla Arap olsun veya olmasın Arapça konuşmayıp Arap dili eğitimi alanlara işaret etmektedir.¹³ Bu çalışma kapsamında bu terim Türkiye'deki ilahiyat fakültelerinde öğrenim gören öğrencilere işaret etmek üzere kullanılmaktadır.

Yeterlilik: Yeterlilik, belirli bir bağlam çerçevesinde davranış ve çalışma sergilemeye imkân veren yetenekler olup muhtevasını çeşitli bilgiler ve bileşik olarak içinde var olan yetenekler oluşturmaktadır.¹⁴ Yeterlilik, şu yönlerle beceriden ayrılmaktadır:

- Yeterliliğin kapsamı, becerinin kapsamından daha geniştir.

- Hedefe ulaşma kriterleri uyarınca beceri çabukluk, dikkat, adaptasyon, zamanlama süresi, yapabilirlik düzeyine gereksinim duyarken yeterlilik emek, vakit, harcama bakımından daha düşük sorumluluk ve maliyetler gerektirmektedir. Ancak yeterlilik performansı beceri düzeyinde değildir.¹⁵

- Mesleki yeterlilikler, teorik bilgilerin ve akademik uzmanlık alanına giren unsurların öğrenciye ulaştırılmasına yardımcı olan her şey olarak ta-

12 Muhtâr, "Mehârât istihdâmi istirâtîciyyâtî'l-kırâeti'l-fa'âle ve medâ tevâfurihâ ledâ mu'allimî'l-lugati'l-'Arabiyye li'n-nâtûkîne bi-gayrihâ", 247.

13 Ahmed Hassan Mohamed Ali, *İstirâtîciyyât hadîse fî ta'lîmî'l-lugati'l-'Arabiyye li'n-nâtûkîn bi-gayrihâ*. (Ankara : Sonçağ Akademi, 2020), 23.

14 Ali, *İstirâtîciyyât hadîse fî ta'lîmî'l-lugati'l-'Arabiyye li'n-nâtûkîn bi-gayrihâ*, 25.

15 Râid el-Hâc Hasan, "Deracetu kifâyâtî'l-edâî't-tedrisî ledâ mu'allimî'l-lugati'l-'Arabiyye", *Ta'lîmü'l-Lugati'l-'Arabiyye ve te'allumihâ : el-mutetallebât ve'l-eb'âd ve'l-âfâk* (Mu'temerü'l-Lugati'l-'Arabiyye ed-Duvelî er-Râbî', Şârika: el-Merkezü't-Terbevî li'l-Lugati'l-'Arabiyye li-Duvelî'l-Halîc, 2020), 278.

nımlanmaktadır. Öğrencilerin özelliklerine, düşünme tarzlarına, öğretim yöntemlerine, kendileriyle kurulacak iletişim ve muamele tekniklerine dair bilgiler örnek olarak verilebilir. Bunların gerçekleşmesi eğitimle ilgili bilgilerin, yönelimlerin, değerlerin ve kavramların oluşturulması konusundaki araştırmaların ve deneyimlerin referans alınmasına ve bunun ardından da sınıf içinde pratik bir davranışa dönüştürülmesine yönelik çalışmaya bağlıdır.¹⁶ Bu çalışma kapsamında pratik olarak her öğreticide olması gereken genel eğitsel yeterlilikler toplamı ve Arapça konuşmayanlara Arap dilini öğreten öğretmenler için gerekli özel yeterlilikler olarak tanımlanmaktadır.

İlahiyat fakülteleri: İlahiyat veya İslamî ilimler adıyla Türkiye'deki üniversitelerde dini ilimler ve Arap dili eğitiminin verildiği fakültelerdir. Bu fakülteler Arap dilinde *usûlü'd-dîn*, *şerî'a* ve *'ulûm İslâmiyye* gibi çeşitli adlarla anılmaktadır. Türkiye'deki bu fakültelerin eğitim süresi beş yıldır. Öğrenciler üniversite eğitimlerinin ilk yıllarında öğrenim gördükleri hazırlık sınıfında Arap dilinin -çoğu zaman- okuma (kırâet), gramer (kavâid), konuşma (muhâdese) ile ilgili dalları üzerine eğitim almaktadırlar. Hazırlık sınıflarında öğrencilerin aldıkları derslerin sayısı fakülteler arasında haftalık 22 ila 30 saat arasında değişen şekilde farklılık göstermektedir. Hazırlık sınıfını geçen öğrenciler devam eden dört yıl boyunca dini ilimler üzerine ve Arap dilinin bazı dallarına yönelik eğitim almaktadırlar.¹⁷

Hazırlık sınıfı veya hazırlık yılı: Öğrencilerin Arap dili üzerine 600 ila 900 ders saati eğitim aldıkları sınıf veya seneyi ifade etmektedir. Bu eğitim süresi ilahiyat fakültelerinin büyük çoğunluğunda öğrencinin eğitime başlamasının bir şartı olarak kabul edilmektedir. Arapça hazırlık sınıfı uygulamasında bulunan fakülte sayısı 59'dur.¹⁸ Kimi zaman ilahiyat fakülteleri, hazırlık sınıflarındaki programın uygulanmasını kendileri adına yürütmek üzere bağlı oldukları üniversitelerin yabancı diller yüksekokullarından yardım alabilmekte veya söz konusu program bu yüksekokullar tarafından uygulanabilmektedir.

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) aralarında Arap dilinin de bulunduğu yabancı dillerin öğretilmesi ile ilgili genel çerçeveyi 23.03.2016 tarihli ve 29662 numaralı resmî gazetede yayınlanan yönetmelikle belirlemiştir.¹⁹

16 Hasan, "Deracetu kifâyâtî'l-edâî't-tedrisî ledâ mu'allimî'l-lugatî'l-'Arabiyye", 281.

17 Ahmed Hassan Mohamed Ali, "Ta'lîmü'l-lugatî'l-'Arabiyye fî Turkiyâ : tehaddiyyâtuhû ve âfâkuhû", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 26/1 (2017), 90.

18 Elhakdky - Şimşek, "Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni, Işığında İlahiyat ve İslami İlimler Fakülteleri, Arapça Hazırlık Sınıflarında Ölçme ve Değerlendirme Sisteminin Geliştirilmesine Yönelik Çerçeve Programı Önerisi", 312.

19 Rafidî, *Berâmic ta'lîmî'l-lugatî'l-'Arabiyye fî's-seneti't-tahdîriyye : vâkı' ve hulûl*, 25.

1.3. Çalışmanın Sınırları

Çalışmamız aşağıda belirtilen maddelerle sınırlıdır:

1- Bu araştırma öğretim elemanlarının dil ve kültür açısından değil, sadece mesleki açıdan gerekli olan yeterlilikleri tespit edecektir.

2- Çalışma kapsamındaki anket soruları üst sınıflara yönelik Arapça dersleri veren öğretim elemanlarına değil, yalnızca Arapça hazırlık sınıflarında ders veren Türk, Arap ve/veya diğer uyruklu öğretim elemanlarına yöneltilecektir.

3- Anket soruları Türkiye içinde ve dışında Arapça konuşmayanlara yönelik Arapça öğretiminde bulunan öğretim elemanlarına yöneltilecektir.

1.4. Çalışmanın Uygulanması

Araştırmanın seyri aşağıda belirtilen adımları takip etmektedir:

1- “İlahiyat fakültelerinin Arapça hazırlık sınıflarında görev yapan öğretim elemanlarının hali hazırdaki eğitsel yeterlilik durumu nedir?” sorusunun cevaplanabilmesi için söz konusu öğretim elemanlarının performans değerlendirmesi ile ilgili olarak yapılmış araştırmalar incelenecek ve bu konuya dair literatür taraması yapılacaktır. Böylece anketin uygulanmasından sonra Arapça öğretim elemanlarının şu anki yeterlilik durumlarının analizi ile ilgili istatistiksel verilere ek olarak var olan sorunlarına ışık tutulmak suretiyle bir tespit çalışması yapılmış olacaktır.

2- “Arapça konuşmayanlara Arap dili öğretimi alanında çalışan öğretim elemanları için meslekî yönden gerekli olan yeterlilikler nelerdir?” sorusunun cevaplanabilmesi için çalışmamızda şu adımlar izlenecektir:

a- Arapça konuşmayanlara Arap dili öğretimi alanında çalışan öğretim elemanlarının meslekî yeterlilikleri alanında yapılmış araştırmaların incelenip bu konuda literatür taraması yapılması,

b- Arapça hazırlık sınıfı öğretim elemanlarında olması gereken meslekî yeterliliklere dair bir anket taslağı oluşturulması,

c- Oluşturulan anket taslağının değerlendirilmesi, yapılan değerlendirme-ler ve öneriler sonrasında yeniden düzenlenmesi için uzmanlara sunulması,

d- Gerekli düzenleme ve değişiklikler sonrasında nihai şekline kavuşan anket sorularının örneklem üzerinde uygulanması.

3- “İlahiyat fakültelerinin Arapça hazırlık sınıflarında görev yapan öğretim elemanlarının meslekî eğitim gereksinimleri nelerdir?” sorusuna cevap bulabilmek için şu adımlar takip edilecektir:

a- Hazırlanan anket sorularının Arapça hazırlık sınıflarında Arapça konuşmayanlara bu dili öğretmek üzere görev yapan öğretim elemanlarına yöneltilmesi,

b- Hazırlanan anket sorularının Türkiye dışında Arapça konuşmayanlara bu dili öğretmek üzere görev yapan öğretim elemanlarına yöneltilmesi,

c- Sonuçların belirlenip analiz edilerek yorumlanması.

1.5. Çalışmada Kullanılan Araç ve Yöntemi

İşbu çalışmanın amaçlarını gerçekleştirmek üzere hazırlık sınıflarında Arapça konuşmayanlara yönelik Arapça öğretiminde bulunan öğretim elemanları için meslekî açıdan gerekli olan yeterlilikler listesi çalışmayı yürüten araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Bu listede yer alan yeterliliklerle ilgili detaylar anket soruları formatına dönüştürülmek suretiyle araştırma-daki hedef örneklem üzerinde uygulanmıştır.

Bu çalışmada Arapça öğretim elemanlarının sorunlarının belirlenmesi için tanımlayıcı yöntem; Arapça konuşmayanlara yönelik Arapça hazırlık sınıflarında bu dilin öğretimi alanında çalışan öğretim elemanları için meslekî yönden gerekli olan yeterlilikleri tespit etmek üzere analitik tanımlayıcı yöntem kullanılmıştır.

1.6. Araştırmanın Hedefleri

Bu çalışmamızın hedefleri şunlardır:

a- Arap dili öğretim elemanlarının seçilmeleri, mesleki yeterlilikleri bakımından hali hazırdaki durumlarına ve bu konuda karşılaşılan problemlere ışık tutmak,

b- Arapça konuşmayan kimselere ilahiyat fakültelerindeki hazırlık sınıflarında Arap dilinin öğretilmesi alanında görev yapan elemanların yeterliliklerini tespit etmek,

c- Arapça konuşmayan kimselere hazırlık sınıflarında Arap dili öğretimi yapan elemanların yetiştirilmelerine yönelik gereksinimleri tespit etmek.

2. Teorik Çerçeve

2.1. Birinci Ana Eksen: İlahiyat Fakültelerinde Hazırlık Sınıflarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Şu Anki Durumu

Eğitim öğretim mekanizması içinde öğretici önemli bir rol oynamaktadır. Zira öğrencilerde bilgi, beceri ve ahlaki değerler gibi çeşitli yönleriyle hedeflenen öğretimin kazanımlarının gerçekleştirilmesi öğreticiye tevdi edilmiştir.²⁰ “Öğretici herhangi bir eğitim projesinde; düzeltilmesi ve geliştirilmesi bakımından, köşe taşı konumundadır. Herhangi bir eğitim kademesinde istenen ve arzu edilen hedeflerin gerçekleştirilmesindeki başarı veya başarısızlık

20 Alf Abdülmühsin el-Hudeybî, “Fâ’iliyyetu bernâmeç tedrîbî kâim alâ me’âyiri’l-cevd”, *el-Mecelletü'l-İlmiyye li-Kulliyeti't-Terbiye - Câmi'atü Asyût* 32/3 (Temmuz 2016), 571.

birinci derecede öğretmenin omuzlarındadır. Zira öğretmen öğretim sürecinin ana dayanağı; hangi eğitim kademesinde olursa olsun eğitsel hedeflerin gerçekleştirilmesinin ilk sorumlusu olarak görülmektedir. Öğretmenin rolü öğrenciyi çeşitli bilgilerle donatıp belleğini akademik bilgiyle doldurmakla sınırlı değildir. Bunun da ötesinde öğretmen, iyi ve doğru olana yönlendiren, türlü beceriler ve deneyimler kazandıran, öğrencinin eğilimlerini geliştiren bir konumda bulunmaktadır.”²¹

Bu ifadeler genel olarak tüm öğreticiler için uygun olsa da özellikle ikinci bir dilin veya yabancı bir dilin öğretimi alanında görev yapan öğreticilere daha uygun olması beklenir. Zira “yabancı dillerin veya ikinci bir dilin öğretimine verilen önem küresel ölçekte artış göstermiştir. Bu nedenledir ki çok sayıda kuruluş öğreticilerin meslekî gelişimlerine dair bazı kriterler teklif etmişlerdir. Örneğin Diğer Dilleri Konuşanlara İngilizce Öğretenler Uluslararası Derneği (Teachers of English to Speakers of Other Languages “TESOL”, 2010) tarafından belirlenmiş kriterler bulunmaktadır. Bir diğer örnek ise ABD’de Öğretmen Eğitimi Ulusal Akreditasyon Konseyi (National Council for Accreditation of Teacher Education” NCATE”, 2008) tarafından çeşitli meslekî eğitimler, stratejiler ve tekniklerin uygulanmasıyla tespit edilmiş olan kriterlerdir.”²²

Arap dilinin İslam Dini ile olan bağına bakıldığında Arap dünyası içinde ve dışında binlerce kurum ve kuruluş tarafından bu dilin Arapça konuşmayanlara yönelik ikinci bir dil veya yabancı bir dil olarak öğretilmekte olduğu görülmektedir. Bu nedenledir ki Arapça öğreticilerinin, yabancı dil öğretimi alanındaki yeniliklere ayak uydurmalarını ve asıl rollerini en iyi şekilde ifa etmelerini temin edecek gerekli ve zorunlu yeterlilikleri sağlamaya çok daha fazla ihtiyaçları bulunmaktadır. Söz konusu yeterlilikleri edinmeleri, mümkün olan en iyi geri bildirim alabilmek için öğretim sürecini geliştirme amacına dönük bir adım olarak görülmektedir.”²³

Tüm dünyada var olan kurumlarda Arapça konuşmayanlara yönelik Arapça öğretimi yapılan sınıflardaki öğreticilerin performanslarını değerlendirme konulu araştırmaları inceleyenlerin fark edeceği üzere bu araştırmalar, çok sayıda eksiliğe işaret etmektedir. Örneğin Muînüddîn tarafından yapılan araştırmada Bangladeş’teki çok sayıda Arapça öğreticisinin Arapça konuş-

21 Hasan, “Deracetu kifâyâtî’l-edâî’t-tedrisî ledâ mu’allimî’l-lugatî’l-Arabiyye”, 276; F. Özden Ekmekçi, “Yabancı Dil Eğitimi Kavram ve Kapsamı”, *Türk Dili (Dil Öğretimi Özel Sayısı)* 379-380 (1983), 108-109.

22 Alî Abdülmuhsin el-Hudeybî, “Bernâmeç kâim ‘ala’t-te’allumî’l-munazzam zâtıyyen li-tenmiyeti mehârât istihdâmi’tekanıyye fi’t-tedri ve’l-itticâh nehve’t-tekanıyye ledâ mu’allimî’l-lugatî’l-Arabiyye li’n-nâtükîne bi-lugât uhrâ”, *Mecelletül-‘Ulûmî’t-Terbevıyye ve’n-Nefsıyye - Bahreyn* 19/1 (Mart 2018), 144.

23 Hudeybî, “Fâ’iliyyetu bernâmeç tedri’bî kâim alâ me’âyirî’l-cevde”, 572.

mayanlara bu dilin öğretilmesi konusunda uzman olmadıklarını, meslekî, eğitsel ve dilsel açılardan Arap dili öğreticiliği yapma niteliklerine sahip bulunmadıklarını göstermektedir. Çünkü sözü edilen araştırmaya göre bu öğreticiler, öğreticilik performanslarının iyileştirilmesine yönelik olarak öğretici yetiştirme eğitimleri almamışlardır. Öğretim faaliyetlerinde geleneksel yönetime bağlı kalmaktadırlar. Buna göre öğretici anlatıcı rolünde bulunurken öğrenciler herhangi bir uygulama veya pratik çalışma yapmaksızın dinleyici konumunda kalmaktadırlar. Bununla birlikte Arapça öğretimi için gerekli eğitsel araç gereçleri de kullanmamaktadırlar.²⁴

Suheyb tarafından yapılan araştırma, Hindistan'da Arap dili bölümlerinden mezun olanların yetersiz olduğunu göstermektedir. Araştırmaya göre bu yetersizliğin nedeni eğitim yöntemlerindeki eksikliğe, öğreticilerde istenen yeterliliğin mevcut olmamasına ve buna ilaveten Arap dilinin öğretiminde Urduca ya da İngilizcenin kullanılmasına dayanmaktadır. Etiyopya ile ilgili olarak Nûh Şeyh tarafından yapılan çalışma, okullarda ve İslamî eğitim kurumlarında görevli öğreticilerin Arap dili, Kur'an-ı Kerim ve İslamî ilimlerin öğretim yöntemleri konusunda meslekî eğitim almalarının zorunlu olduğuna işaret etmektedir.²⁵ Endonezya konusunda ise Âlüşşeyh²⁶ tarafından yapılan araştırma, öğreticilerin yabancı dil öğretim yöntemleri ve ders teknikleri konusunda yetersiz olduklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca öğreticilere yönelik meslekî eğitim kurslarının sayıca az olduğunu belirterek Endonezya'da öğretmenlerin gereksinimleri ışığında meslekî gelişim programları oluşturulması önerisinde bulunmaktadır.

Huleybe²⁷ tarafından yapılan çalışma Arap ülkeleri dışında, Arapça konuşmayanlara Arapçanın öğretildiği okullarda görev yapan öğreticilerin elzem olan bilgi ve becerilere ileri derecede ihtiyaç duyduklarına işaret etmektedir. Çünkü söz konusu öğreticilerin yetiştirilmesi, dilsel, eğitsel ve kültürel

24 Muhammed Muînüddîn, "Vâkı'u edâu mu'allimî'l-lugati'l-'Arabiyye fi Bangladeş fi dav'i'l-me'âyiri'l-miheniyye el-mu'âsıra", *Ta'lîmü'l-Lugati'l-'Arabiyye ve te'allumihâ: el-mutetallebât ve'l-eb'âd ve'l-âfâk* (Mu'temerü'l-Lugati'l-'Arabiyye ed-Duvelî er-Râbi, Şârîka: el-Merkezü't-Terbevî li'l-Lugati'l-'Arabiyye li-Duvelî'l-Halic, 2020), 293.

25 Lekam Ahmed, "İktisâbü'l-'Arabiyye: et-tecârib, el-mu'avvikât, el-âfâk", *Mu'avvikâtu ta'lîmi'l-'Arabiyye fi'l-câmi'âti'l-âlemiyye* (el-Mu'temerü's-seneviyyi'l-âşir, Ma'hed İbn Sînâ li'l-'Ulûmi'l-İnsâniyye bi't-Te'âvun me'a Merkezi'l-Melik Abdillâh li-Hidmeti'l-Lugati'l-'Arabiyye, 2016), 39-40.

26 Muhammed el-Mahmûd Mahmûd Âlüşşeyh, "Muşkilâtu ta'lîmi'l-lugati'l-'Arabiyye li-gayri'n-nâtükine bi-hâ fi's-siyâki'l-İndûnfsî: vichetu nazari mu'allimi'l-luga.", *Mu'avvikâtu ta'lîmi'l-'Arabiyye fi'l-câmi'âti'l-âlemiyye* (el-Mu'temerü's-seneviyyi'l-âşir, Ma'hed İbn Sînâ li'l-'Ulûmi'l-İnsâniyye bi't-Te'âvun me'a Merkezi'l-Melik Abdillâh li-Hidmeti'l-Lugati'l-'Arabiyye, 2016), 139.

27 Muhammed İbrahim Huleybe Mes'ad, "Tatvîru bernâmeçi i'dâd mu'allimî'l-lugati'l-'Arabiyye li'n-nâtükine bi-lugât uhrâ fi dav'i me'âyiri'l-cevdeti's-şâmîle", *Mecelletü'l-Cem'iyyeti'l-Misriyye li'l-Kirâe ve'l-Ma'rife* 111 (Ocak 2011), 144.

yönleri dikkate alacak metodik bir planlamaya ihtiyaç duymaktadır. Bu da öğrencilerin Arap diline, kültürüne ve İslam kültürüne karşı yönelimlerini olumsuz olarak etkilemektedir.

Udeybî²⁸ tarafından varılan sonuca göre Arapça konuşmayanlara Arapça dersleri veren öğreticiler ders sırasında teknolojiyi kullanma konusunda becerilerini geliştirmeye ileri derecede gereksinim duymaktadırlar.

Türkiye'deki ilahiyat fakültelerinde hazırlık sınıflarında görev yapan Arapça öğreticilerinin var olan yeterlilik durumu ise yukarıda belirtilen öğreticilerin durumundan çok farklı görünmemektedir. Geneli itibariyle öğreticilerin performansında bir eksikliğe ve yetersizliğe işaret etmektedir. Ancak bunların sunumuna ve analizine geçmeden önce birkaç noktaya değinmek gerekmektedir:

1- Hazırlık sınıfı programlarında Arapça öğretiminde görevli olanlar iki kısma ayrılmaktadır: a) Hazırlık sınıflarında genellikle Arap dili grameri (sarf ve nahiv) öğretiminde bulunan Türk uyruklu öğretim elemanları, b) Türkiye'de yaşayan veya Türk üniversiteleri tarafından kendi programları çerçevesinde çalışmak üzere davet edilmiş olan Arap uyruklu (veya daha başka uyruklardan olan) öğretim elemanları. Bu ikinci kısımdaki öğretim elemanları ise belirlenmiş olan dil öğretim setleri ve kitaplar yoluyla çoğunlukla dört dil becerisini (dinleme, okuma, yazma ve konuşma) öğretmektedirler.

2- Yüksek Öğretim Kurulunun 09.11.2018 tarihli ve 30590 nolu Resmî Gazete'de yayınlanan yönetmeliğine göre Türk uyruklu öğretim elemanlarının göreve kabul şartları belirlenmiştir. Buna göre hazırlık sınıflarında Türk uyruklu bir öğretim elemanının atanması için Arap dili veya İslamî ilimler alanında ya da buna denk bir uzmanlığa sahip bulunması, yüksek lisans yapmış olması, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılan Yabancı Dil Sınavında (YDS) yüz üzerinden en az 80 puan²⁹ ve Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavından (ALES) da yüz üzerinden en az 70 puan almış olması gerekmektedir.

Türk uyruklu öğretim elemanlarının atama şartlarına dair bir değerlendirme olarak Elhakdky³⁰ tarafından yapılan araştırmanın işaret ettiği göre öğretim elemanı seçme amacıyla değerlendirilen YDS, okuduğunu anlama;

28 Hudeybî, "Bernâmec kâim 'ala't-te'allumi'l-munazzam zâtiyyen li-tenmiyeti mehârât istihdâmi'tekaniyye fi't-tedri' ve'l-itticâh nehve't-tekaniiye ledâ mu'allimi'l-lugati'l-'Arabiyye li'n-nâtükîne bi-lugât uhrâ", 150.

29 Söz konusu puan, 18 Mayıs 2021 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan ilgili karar ile 85 (seksen beş) olarak değiştirilmiştir. Bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/05/20210518-9.htm>

30 Şimşek - Elhakdky, "İtticâhâtü talebeti kulliyâtü'l-ilâhiyyât ve'l-'ulûmi'l-İslâmiyye fi Türkiyâ nahve bernâmecî'l-lugati'l-'Arabiyye fi's-seneti't-tahdriyye", 243.

kelime ve kalıp ifadelerine dair bilgi ölçmeye yönelik bir sınav olup konuşma, dinleme ve yazma becerilerini, yani dil becerilerinin yaklaşık %75'ini ölçmediği ifade edilebilir. Ayrıca diğer şartlar da yabancı bir dil olması niteliğiyle Arapçayı öğretmek bakımından öğretim elemanının kalifiye olup olmadığını ortaya koyamamaktadır. Bu da öğreticinin sınıf içi performansı üzerinde olumsuz bir etki yapabilmektedir. Zira her bir öğretim elemanı derslerini bilimsel verilen ışığında değil kendi kişisel tecrübesine göre yürütmektedir.

Öte yandan Aldyab³¹ tarafından yapılan çalışma ilahiyat fakültelerindeki Arapça öğretim elemanlarının Arapça öğretimi konusunda eskiden kalma bazı izleri hâlâ muhafaza ettiklerine işaret etmektedir. Adı geçen araştırmacıya göre sözü edilen kimi öğretim elemanları, temel kuralların ezberlenmesine istinat ederek öğrencinin Arap dilini hakiki anlamda öğrenmesine ilgi göstermeyebilmektedir. Aynı araştırmacıya göre öğretici nahiv ve sarf kurallarının öğretilmesini önemsemektedir. Ayrıca kimi öğretim elemanlarının Arapçanın öğretim teknikleri konusunda bilgi sahibi olmamaları bir yana, daha önce bu tekniklere dair herhangi bir şey duymadıkları görülmektedir. Dersi, anlatma ve tercüme etme gibi klasik yöntemler kullandıklarını söylemek ve bunun da Arapçayı hareket ve ilerlemeden yoksun donuk bir durumda bıraktığını ifade etmek mümkündür.

İshakoğlu³² tarafından yapılan çalışmada ortaya konulduğuna göre Arap dil dersi öğreticisinin bizzat kendisi Arapçayı istenen oranda anlamıyorsa, iyi bir şekilde Arapça konuşmıyorsa, Arapçayı açıklayabilmek için aracı bir dile ihtiyaç duyuyorsa, böyle bir öğreticinin öğrencilerine Arap dilini öğretmesi nasıl beklenebilir! Kaldı ki bunun yanında Arapça öğretim yöntemleri konusunda ders verebilecek yetkinlikte yeterli sayıda öğretici de bulunmamaktadır. Ali³³ tarafından yapılan çalışma bunlara ek olarak öğretim elemanının, öğrettiği dilin özelliklerini bilmemesinin öğrencilerin düzeyleri üzerinde -özellikle de öğretici kişi o dilin anadili olduğu kimselerden değilse- etkili olduğunu ifade etmektedir.

Abdülvâhid³⁴ tarafından yapılan çalışmaya göre kimi öğretim elemanları öğretim sırasında herhangi bir yenilikte bulunmadan tekdüze bir tarz takip etmektedirler. Bu da öğrencilerde bıkkınlık oluşmasına neden olmaktadır ki en tehlikeli sorunlardan biri Arapça konuşmayanlara yönelik Arap dilinin

31 Aldyab, *el-Meşâkil elletî Tüvâcîhü'l-Etrâk Fî Ta'limi'l-Lugati'l-'Arabiyye ve'l-Mukterahât.*, 104-116.

32 Ömer İshakoğlu, "Türkiye'deki Okullarda Arapça Öğretimi" (II. Uluslararası Arap Dili Kongresi, Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri, 2013), 3/187.

33 İmâd Abdülbâkî Ali, "Eserü'n-nebr ve't-tenğim fî ta'limi'l-lugati'l-'Arabiyye li-gayri'n-nâtükine bi-hâ", *Mecelletü't-Tevâsuliyye* 6/17 (ts.), 573.

34 Abdülvâhid, "Muşkilâtü ta'limi'l-lugati'l-'Arabiyye li-gayri'n-nâtükine bi-hâ: kulliyâyü usûl'd-dîn fî Turkiyâ enmüzeccen kalbü's-saf huve'l-hal", 2/365.

öğretilmesi alanında uzman kimselerin yokluğudur. Bunun yanında aracı bir dilin (Türkçenin) kullanılması da Arapçanın zor olduğu ve öğrenilmesinin mümkün olmadığı hissini pekiştirmektedir. Ayrıca adı geçen araştırmacı ek olarak yabancı dil öğretim usulleri konusunda öğretim elemanlarının yeterli bilgiye sahip bulunmadıklarından söz etmiştir.

Aydın³⁵ tarafından yapılan çalışmanın ortaya koyduğuna göre yabancı dil öğretim elemanlarında bir endişe söz konusu olup bu endişe birçok kaynağa dayanmaktadır. Öğretim elemanlarının kişilikleri, dilsel yeterlilik düzeylerinin düşük olduğuna dair tasavvurları ve performanslarının olumsuz olarak değerlendirilme korkusu bu endişenin kaynaklarından bazılarıdır.

Ali³⁶ tarafından yapılan çalışmanın vurguladığına göre birçok öğretim elemanı modern araç gereçlerin özelliklerinden -örneğin uzaktan eğitim imkânını sunan internet siteleri gibi- yararlanmamaktadırlar. Öğreticiler, bu araç gereçlerin kullanım tarzlarını öğrenmedeki tembellikleri, ne derece önemli ve faydalı olduklarına dair bilgisizlikleri veya vakit tasarrufu ve kullanım kolaylığı sağladıklarını bilmemeleri gibi nedenlerden dolayı bu imkânlardan uzak kalabilmektedirler.

Mohamed Aly³⁷ tarafından yapılan çalışma, bazı öğretim elemanlarınınca, akademik hazırlıklarındaki yetersizlik nedeniyle dildeki kelime ve kullanımların gramer açısından yanlış kullanıldıklarına işaret etmektedir.

Bu konuyla ilgili olarak ve sözü edilen sorunların giderilmesi amacıyla yabancı öğretim elemanlarının atanmasına ilişkin YÖK tarafından yeni şartlar belirlenmiştir. 17.05.2020 tarihli E.4217-914-82444403 sayılı karar hazırlık sınıflarında Arapçanın da aralarında olduğu yabancı dillerin öğretimi için atanacak yabancı uyruklu öğretim elemanlarına dair kriterleri ve şartları içermektedir. Buna göre öğretim elemanının öğreteceği dil alanında uzmanlaşmış olması veya en az iki yıl deneyim sahibi olması şartı getirilmiştir.³⁸ Ancak görüldüğü kadarıyla söz konusu şartlar hazırlık sınıflarında Arapça öğretiminin iyileştirilmesi için şu sebeplerden dolayı yeterli görülmemektedir:

a- Öğretim elemanı ilk dil olarak (o dili konuşanlara yönelik) öğretilmesi alanında uzman olabilir ancak ikinci dil olarak (o dili konuşmayanlara yönelik) öğretilmesi alanında bilgi sahibi olmayabilir.

35 Alî Abdülmuhsin el-Hudeybî, "Tasavvur mukterah li't-teğallub ala'l-muşkilât elletî tuvâcihü'l-cihâtu'l-ma'niyye bi-ta'lîmi'l-lugati'l-'Arabiyye li-nâtîkîne bi-lugât uhrâ", *Mecelletü Kulliyeti't-Terbiye Câmî'atu Asyût* 33/1 (Ocak 2017), 4.

36 İmâd Abdülbâkî Ali, "Tatvîr muhracâti't-tullâb fi fetratî't-te'allum'an bu'd" (Pandemi Sürecinde Yabancı Dil Öğretimi Uluslararası Kongresi, İstanbul : Hiperyayın Publishing, 2021), 76.

37 Ahmed Hassan Mohamed Ali, *el-Esâs fi esâlib tedrîsi'l-mehârâtî'l-lugaviyye li-gayri'n-nâtîkîne bi-'Arabiyye* (Ankara : Sonçağ Akademi, 2021), 23, 44.

38 Rafîdî, *Berâmic ta'lîmi'l-lugati'l-'Arabiyye fi's-seneti't-tahdîriyye : vâki' ve hulûl*, 36.

b- Sözü geçen karar öğretim elemanının uzman olmasa da çalışabileceğini ancak durumda en az iki yıl deneyim sahibi olmasının şart olduğunu belirtmektedir. Bu şart öğretim elemanlarının Arapçayı ikinci dil olarak öğretmek konusunda yeterlilik sahibi olmaları anlamını taşımamaktadır.

c- Aynı karar hizmet öncesinde ve sırasında sürekli meslekî eğitimin zorunluluğu ya da hakkında öğretim elemanlarının ikinci dil olarak Arapçanın öğretilmesine dair teknikleri içeren, özellikle de dilsel unsurların ve becerilerin nasıl öğretileceğiyle ilgili meslekî eğitim kurslarına katılmalarının zorunluluğu hakkında herhangi bir ifade içermemektedir.

2.2. İkinci Ana Eksen: Arapça Konuşmayanlara Arap Dili Öğretimi Alanında Çalışan Öğretim Elemanlarının Yeterlilikleri

Birçok öğretim elemanı Arap dilinin, ana dili Arapça olanlara öğretimi ile Arapça konuşmayanlara yönelik öğretimi arasındaki farkı ayırt etmemektedirler. Çünkü onların kanaatine göre nahiv kurallarına dair bazı bilgilere sahip olan kimse bunları hem Araplara hem de Arap olmayanlara öğretebilir.³⁹ İşte bu durum öğretim elemanını Arap dilini ikinci bir dil olarak öğretme ehliyeti kazanmasını sağlamak için gerekli yeterliliklerin belirlenmesine götürmektedir.

Tu'aime⁴⁰ yeterlilikleri; 'herhangi bir hedefin gerçekleştirilmesi için gerekli olan asgari sınırı temsil eden çeşitli performans şekilleri ve eğitim süreci için zihinsel, vicdani ve psiko-motor hedeflerinin gerçekleşmesini kolaylaştıran yönelimlerin, anlama şekillerinin ve becerilerin toplamı' olarak tanımlamaktadır.

Hasan⁴¹ ise meslekî yeterlilikleri 'öğreticideki öğretim davranışına yön veren, sınıf içinde ve dışında belirli bir yapabilirlik düzeyinde görevini ifa etmesine yardımcı olan ve üzerinde görüş birliğine varılmış özel kriterler yoluyla ölçülmesi mümkün olan bilgilerin, yönelimlerin, anlayışların ve deneyimlerin toplamı' olarak tanımlamıştır. Akâyişî⁴² ise 'Arap dili öğreticisinin edindiği ve davranışına yön verip performansını yirmi birinci yüzyılın değişimleri karşısında mümkün olduğunca üst düzeye çıkarmasını sağlayan bilgilerin, anlayışların, becerilerin ve yönelimlerin toplamı' olarak tanımlamıştır.

39 Hudeybî, "Tasavvur mukterah li't-teğallub ala'l-muşkilât elletî tuvâcîhü'l-cihâtu'l-ma'niyye bi-ta'lîmi'l-lugati'l-'Arabiyye li-nâtîkîne bi-lugât uhrâ", 6.

40 Ruşdî Tu'aime, *el-Mu'allim : kifâyâtuhû ve tedrîbuhû*. (Kahire : Dârü'l-Fikri'l-Arabi, 2006), 33.

41 Hasan, "Deracetu kifâyâti'l-edâi't-tedrisî ledâ mu'allimî'l-lugati'l-'Arabiyye", 287.

42 Buşrâ el-Akâyişî, "el-Kifâyâtü'l-miheniyye et-terbeviyye ledâ mu'allimî'l-lugati'l-'Arabiyye ve tehaddiyyâtu 'asri'l-ma'rife", *Ta'lîmü'l-Lugai'l-'Arabiyye ve te'allumihâ : el-mutetallebât ve'l-eb'âd ve'l-âfâk* (Mu'temerü'l-Lugati'l-'Arabiyye ed-Duvelî er-Râbi Ta'lîmü'l-Lugai'l-'Arabiyye ve te'allumihâ : el-mutetallebât ve'l-eb'âd ve'l-âfâk, Şârîka: el-Merkezü't-Terbevî li'l-Lugati'l-'Arabiyye li-Duvelî'l-Hâfîc, 2020), 258.

Bu tanımlardan şu özete ulaşabiliriz: Meslekî yeterlilikler “öğretim elemanının sınıf içinde gösterdiği ve sahip olduğu eğitsel becerilerin ve deneyimlerin öğretimin gereksinimleri karşısında aktif ve ayakları yere basar biçimde yansımaları temsil eden, belirli kriterler ışığında ölçümü yapılabilen performanslarıdır.”

Öğretim elemanlarının yeterliliklere ya da performansa dayalı eğitimi düşüncesi, öğrencilerin meslekî eğitimleriyle ilgilenen çevrelerde çağdaş eğitimin en bariz ve en yaygın özelliklerinden biri haline gelmiştir. Bunun teorik çerçevesinden elde edilen uygulama da birbirini tamamlayan boyutları bulunan ve eğitim öğretimin teorik yanlarını hedefleyen bir hareket oluşturmaya başlamıştır.⁴³ Öğreticinin mesleğini en iyi şekilde yapmak üzere yetişmiş olması ve olmazsa olmaz yeterliliklerle donatılmasını gerektirmektedir. Bu nedendir ki eğitimciler çeşitli çalışmalarla bu yeterlilikleri belirlemeye çalışmışlardır. Bu çalışmalardan biri Herîdî⁴⁴ tarafından yapılmış olan ve Arapça konuşmayan çocuklara bu dili öğreten öğreticinin gerekli yeterliliklere ne kadar sahip olduğunu ortaya koymayı hedefleyen çalışmadır.

Tu’ayme⁴⁵ tarafından yapılan çalışmada Arapçayı diğer dilleri konuşanlara öğretme alanında çalışan öğrencilerde olması gereken 179 yeterlilik tespit edilmiştir. Araştırmacı bu yeterlilikleri “Dilsel Yetkinlik, Yönelimler ve Değerler, Alıştırmalar ve Ev Ödevleri, Dil Becerilerinin Öğretimi, Psikolojik ve Sosyal Yönler” ana başlıkları altında sınıflandırmıştır.

Nâka⁴⁶ tarafından yapılan çalışma ise Tu’ayme’nin çalışmasında var olan meslekî yeterliliklere istinat etmekte olup bunları şu altı ana başlıkta toplamıştır: Psikolojik ve Sosyal Yönler, Eğitim Metotları ve Müfredatı, Ders Verme, Öğretim Teknolojisi, Eğitimin Temel Esasları, Eğitsel Araştırma. Bu başlıklar altında 77 adet yeterliliğe yer verilmiştir.

Akâyişî⁴⁷ Arapça öğrencileri için gerekli olan meslekî yeterlilikleri karşılaştıkları sorunlara göre kategorize ederek şu 7 alana ayırmıştır: Dilsel Yetersizlik, Öğreticilerdeki Yetersizlik, Çift Dillilik, Yabancı Dil, Küreselleşme, Bilgi Patlaması, Medya Organları.

43 Akâyişî, “el-Kifâyâtü'l-miheniyye et-terbeviyye ledâ mu'allimî'l-lugati'l-Arabiyye ve tehaddiyyâtu 'asri'l-ma'rife”, 260.

44 İman Herîdî, *Bernâmec mukterah li-tedrib mu'allimî'l-lugati'l-Arabiyye li'n-nâtikîne bi-gayrihâ mine'l-etfâl fi Mısır fi dav'i'l-kifâyâti'l-lâzime lehum* (Kahire Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Enstitüsü, Doktora, 2003).

45 Tu'ayme, *el-Mu'allim : kifâyâtuhû ve tedribuhû*, 60.

46 Mahmûd en-Nâka, “Bernâmecü'l-i'dâdi't-terbevî li-mu'allimî'l-lugai'l-Arabiyye li'n-nâtikîne bi-lugât uhrâ : tesavvur mukterah el-usus, el-kifâyât, el-ehdâf, 'anâsürü'l-i'dâd”, *Mecelletü'l-Câmi'ati'l-İslâmiyye* 36 (2020), 349.

47 Akâyişî, “el-Kifâyâtü'l-miheniyye et-terbeviyye ledâ mu'allimî'l-lugati'l-Arabiyye ve tehaddiyyâtu 'asri'l-ma'rife”, 263.

Hâc⁴⁸ tarafından yapılan çalışma Arapça öğreticilerinde olması gereken öğretim performans yeterliliklerinin bulunurluk derecesini belirlemeyi hedeflemektedir. Araştırmacı çalışmasında 15 meslekî yeterlilik tespitinde bulunmuştur.

2.2.1. Uygulama Çerçevesi ve Çalışmanın Sonuçları

Çalışmamız kapsamında ele aldığımız ikinci soru olan “Arapça konuşmayanlara Arap dili öğretimi alanında çalışan öğretim elemanlarının yeterlilikleri nelerdir?” sorusuna cevap aramak üzere bu çalışmayı yürüten araştırmacılar tarafından aşağıdaki adımlara uygun bir anket hazırlanmıştır:

1- Anket çalışmasının hedefi Arapça konuşmayanlara Arapça öğreticiliği yapanlar için gerekli olan meslekî yeterliliklerin, öğretim elemanlarının yetiştirilmesine yönelik programla ilgili gereksinimler kapsamında dâhil etmek üzere belirlenmiştir.

2- Önceki çalışmaların tespit ettikleri ve Arapça konuşmayanlara Arapça öğretenlerin sahip olmaları gereken yeterliliklerle bu çalışmayı gerçekleştiren araştırmacıların eğitim öğretim alanındaki teorik ve pratik tecrübelerine dayanmaktadır. Bu nedenle Arapça konuşmayanlara Arapça öğretimi yapanlarda bulunması gereken mesleki yeterliliklere dair bir liste teklifi araştırmacılar tarafından dikkatlere sunulmuştur.

3- Anket hakkında uzmanların görüşüne başvurulmuştur. Bu amaçla kendilerine sunulan taslakta şu bölümler yer almıştır:

- Araştırmanın konusunu ve anketin hazırlanmasındaki hedefleri açıklayan bir giriş bölümü,

- Görüşü alınmak istenen uzmanlarla ilgili bilgilerin -çalıştığı yer ve deneyim süresi (10 yıl, 15 yıl ve daha fazla) vb.- yer aldığı bölüm,

- Anketin ana ve tali yeterliliklerin yer aldığı bölümleri,

- Cevapların işaretleneceği kutucuklar,

- Görüşü alınmak istenen uzmanların, tali yeterliliğin ana yeterliliğe uyumu, ifadelerin dil açısından doğruluğu, uygun gördüklerinin ilave edilmesi gibi kendi açılarından uygun gördükleri cevabı işaretleyecekleri kutucuklar.

4- Uzmanlardan alınan görüşler doğrultusunda anket sorularında düzenlemeler ve değişiklikler yapılmıştır. Uzmanlardan alınan görüşler şu şekildedir:

- Uzmanların işaret ettiklerine göre tali yeterlilikler ile ana yeterlilikler arasında bir uygunluk söz konusudur.

- “Öğrencilerle iyi ilişkiler kurmak” ifadesi, belirsiz olması nedeniyle, anketin ikinci bölümünden çıkarılması görüşüne başvuru uzmanlar tarafından önerilmiştir. Ayrıca beşinci bölümden de “Elektronik posta oluşturu-

48 Hasan, “Deracetu kifâyâtî'l-edâ't-tedrisî ledâ mu'allimî'l-lugatî'l-Arabiyye”, 285.

rulması” ve “Mesaj alma / verme” ifadelerinin artık insani birer zorunluluk halini almış olmaları nedeniyle çıkarılması önerilmiştir. “Eğitsel videolara dair montaj çalışması yapmak” ifadesinin de uzman kişilere duyan bir yanı olduğundan beşinci bölümden çıkarılması önerilmiştir.

- Görüşüne başvurulmuş uzmanların tekliflerine göre birinci ve beşinci bölümlerdeki bazı yeterliliklerin sırasında değişiklik yapılmıştır. İkinci bölümde “Sınıfın etkin bir şekilde düzenlenmesi” ifadesinin “Sınıfın düzenlenmesi ve rol dağılımı” olarak; “Yazı tahtasının kullanımı” ifadesinin ise “Sınıf araç gereçlerinin kullanımının organize edilmesi” olarak değiştirilmesi önerilmiştir. Öğretim yöntemleri bölümüne “Aktif öğrenme stratejilerinin öğrenilmesi ve uygulanması” ve “Dayanımcı öğrenme stratejilerinin öğrenilmesi ve uygulanması” gibi yeterliliklerin ilave edilmesi önerilmiştir.

- Görüşüne başvurulmuş uzmanlar ikinci bölüme “Öğrencilerin etkileşime girmesine ve olumlu katkılarına fırsat verilmesi” ve dördüncü bölüme de “Öğrencilerin ödevlerinin ve günlük sorumluluklarının değerlendirilmesi” yeterliliğinin ilave edilmesi teklif edilmiştir.

2.2.2. Anket sorularının nihai şekli

Görüşüne başvurulmuş uzmanların önerilerine binaen yapılan değişiklikler sonucunda ulaştığı nihai şekilde anket, şu beş ana alanı içermektedir: Planlama Konusundaki Yeterlilikler, Sınıf Yönetimi Konusunda Yeterlilikler, Öğretim Yöntemlerine Dair Yeterlilikler, Değerlendirme Konusundaki Yeterlilikler, Teknik Yeterlilikler. Her bir ana alan altına dâhil olan yeterlilikler toplam 60’a ulaşmıştır. İlgili detaylar çalışmamızın son kısmında Ek-1’de yer alan yeterlilikler listesinde görülebilir.

2.3. Üçüncü Ana Eksen: İlahiyat Fakültelerinin Arapça Hazırlık Sınıflarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Meslekî Eğitim Gereksinimleri

Çalışmamızın üçüncü ana sorusu olan “İlahiyat fakültelerinin Arapça hazırlık sınıflarında görev yapan öğretim elemanlarının meslekî eğitim gereksinimleri nelerdir?” sorusuna cevap bulabilmek için araştırmacılar şu adımları takip etmişlerdir:

Örnekleme seçimi: Çalışmamızın evrenini gerek Türkiye’deki ilahiyat fakültelerinde gerekse Türkiye dışında Arapça konuşmayanlara Arapça öğretimi alanında çalışanlar oluşturmaktadır. Anket çalışmasının uygulandığı öğretim elemanları lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi almış 70 kişiden oluşmaktadır. Bu öğretim elemanlarının bir kısmı Arap dili alanında, kimisi İslamî ilimler alanında, kimisi eğitim alanında ve diğerleri ise daha başka alanlarda uzmanlaşmışlardır.

Anket formatının belirlenmesi: Anket, planlamaya dair yeterlilikler, sınıf yönetimine dair yeterlilikler, öğretim yöntemlerine yönelik yeterlilikler, ölçme değerlendirilmeye ilişkin yeterlilikler ve teknik yeterlilikler olarak beş ana yeterlilikten oluşmaktadır. Her bir yeterlilik kapsamına dâhil olan tali yeterliliklerin sayısı toplam 60'tır.

Anketin geçerliliği ve güvenilirliği: Anket soruları görüşleri alınmak üzere alanında uzman beş kişiye sunulmuş ve yaptıkları değerlendirmelere binaen ankette değişiklik yapılarak ankete nihai şekli verilmiştir. Anketin bu yolla geçerliliğinin⁴⁹ sağlanmasının ardından ayrıca Cronbach's Alpha iç güvenilirlik katsayısının hesaplanması yoluyla anketin güvenilirlik analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda güvenilirlik katsayısı 0,954 olarak tespit edilmiştir. Ulaşılan sonuç anketin güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.⁵⁰

Anketin araştırma örnekleme uygulanması: Gerek uygulanması gerek sonuçlarının analiz edilmesinde kolaylık sağlanması amacıyla anket elektronik ortamda hazırlanmış ve yine elektronik ortamda ilgili kişilere ulaştırılarak uygulanmıştır. Katılımcılardan kişisel bilgi formu kapsamında sadece görev yerleri ve akademik eğitim düzeyleri ve alanları hakkında bilgi vermeleri istenmiştir. Meslekî yeterliliklerin önemine dair anket soruları beşli Likert ölçeği formunda (Kesinlikle Katılıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum) hazırlanmıştır.

Ulaşılan sonuçların değerlendirilmesi.

2.3.1. Sonuçların analizi ve yorumlanması

2.3.1.1. İlahiyat fakültelerindeki Arapça öğretim elemanlarının şu anki durumuna ilişkin sonuçlar

- Toplam örneklem içinde Arap dili alanında lisans eğitimi almış olanların oranı %64; İslamî ilimler alanında öğrenim görenlerin oranı %33 ve diğer alanlarda öğrenim görenlerin oranı %3'tür.

- Toplam örneklem içinde Arap dili alanında yüksek lisans eğitimi almış olanların oranı %67; İslamî ilimler alanında yüksek lisans yapanların oranı %23 ve diğer alanlarda yüksek lisans yapanların oranı %10'dur.

- Toplam örneklem içinde Arap dili alanında doktora eğitimi almış olanların oranı %53; İslamî ilimler alanında doktora yapanların oranı %13; eğitim alanında doktora yapanların oranı %1 ve diğer alanlarda doktora yapanların oranı %9'dur.

49 Şener Büyüköztürk vd., *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (Ankara : Pegem Akademi, 2021), 122.

50 Selim Kılıç, "Cronbach'ın Alfa Güvenirlik Katsayısı", *Journal of Mood Disorders* 6/1 (2016), 48.

2.3.1.2. Anketin ana konularıyla ilgili sonuçlar:

Araştırmacılar, katılımcılardan alınan “Katılıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde verdikleri yanıtları tespit etmişlerdir. Bunun için aşağıdaki gösterilen ve beşli Likert ölçeğine göre belirtilen puanlamalardan yararlanılmıştır:

Açıklama	Değişim	Arahlık		Likert -ölçeği
Kesinlikle Katılmıyorum	0.79	1.79	1.00	1
Katılmıyorum	0.79	2.59	1.80	2
Kararsızım	0.79	3.39	2.60	3
Katılıyorum	0.79	4.19	3.40	4
Kesinlikle Katılıyorum	0.80	5.00	4.20	5

Tablo-1: Likert ölçeği puan tablosu

Yukarıdaki tabloya göre Beşli Likert Ölçeğindeki ortalamalar 1 puan ile 5 puana doğru yükselerek değişmektedir. “Kesinlikle Katılmıyorum” yanıtı 1 puan; “Katılmıyorum” yanıtı 2 puan; “Kararsızım” yanıtı 3 puan; “Katılıyorum” yanıtı 4 puan ve “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtı 5 puan olarak hesap edilmektedir.

Her bir yeterlilik için varyans ve farkların ortalaması hesap edildiğinde yukarıda tabloya göre o yeterliliğin hangi düzeye dâhil olduğunu tespit edebiliriz. Örneğin 3.20 ve 4.19 puan arasında yer alan farkların ortalaması o yeterliliğin “Kesinlikle Katılıyorum” veya “Katılıyorum” kategorisinde yer aldığını gösterir. Bu yeterlilikler çalışmamızda nihai yeterlilikler listesi içinde yer alacaktır. Ortalaması 3.40 puan altında kalan yeterlilikler ise liste dışında tutulacaktır.

“Mean” sözcüğü ortalamalara; “N” araştırma evren büyüklüğüne “Std. Deviation” ifadesi ise standart sapmaya işaret etmektedir.>

2.3.1.2.1. Birinci Bölüm: Planlama Konusundaki Yeterliliklere Dair Sonuçlar:

Yeterlilik	Oran	Uluslararası dil kriterleri konusunda yeterli bilgi sahibi olmamaktadır.	Dil eğitim setleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaktadır.	Ders hazırlıklarının yazılı olarak yapılması hakkında bilgisi olmamaktadır.	Ders hedefleri ve kazanımlarının çeşitlendirilmesine ilişkin bilgi sahibi olmamaktadır.	Eğitim materyallerinin hazırlanmasına dair bilgisi olmamaktadır.	Sınıf etkinlikleri hazırlama konusunda bilgisi olmamaktadır.	Eğitsel ve dilsel oyunların tasarlanmasına ilişkin bilgisi olmamaktadır.
Mean	4.33	4.5714	4.4714	4.5714	4.5857	4.6571	4.2429	
N	70	70	70	70	70	70	70	
Std. Deviation	.756	.64989	.79348	.67182	.62538	.61115	.76964	

Tablo-2: Planlama Konusundaki Yeterliliklere Dair Sonuçlar

Araştırmamızın planlama konusundaki yeterliliklerle ilgili birinci bölümünde yer alan tüm yeterliliklerin ortalamaları arasındaki farklar 4.20 ile 5.00 arasında yer almaktadır. Buna göre söz konusu yeterlilikler katılımcılar tarafından “Kesinlikle Katılıyorum” kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu sonuca binaen söz konusu yeterlilikler ilahiyat fakültelerinde Arapça konuşmayanlara yönelik Arapça öğretimi alanında görev yapan elemanlar için gerekli olan meslekî eğitim gereksinimleri listesine alınacaktır.

2.3.1.2.2. İkinci Bölüm: Sınıf Yönetimi Konusunda Yeterliliklere Dair Sonuçlar:

Yeterlilik	Sınıfı hazır hale getirecek uygulamalar hakkında bilgisi olmalıdır.	Öğrencileri motive etme teknikleri hakkında bilgisi olmalıdır.	Farklı çeşitleriyle ödül / ceza uygulaması konusunda bilgisi olmalıdır.	Sınıfın organize edilmesi ve rol dağılımı hakkında bilgisi olmalıdır.	Soru - cevap uygulamasını organize edecek bilgiye sahip olmalıdır.	Öğrencilerin etkileşim içinde olması ve olumlu katılım sağlamlarına dair bilgiye sahip olmalıdır.	Öğrencilerin ilerlemelerini takip edip düzeylerini belirleme bilgisine sahip olmalıdır.	Sınıf araç gereçlerinin kullanımının organize etmesi konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Ders vakti ve sürelerine riayet etmelidir.	Dersin özetlenerek bitirilmesine dikkat etmelidir.
Oran										
Mean	4.6857	4.7571	4.6429	4.6286	4.6429	4.8571	4.7286	4.4571	4.8429	4.4571
N	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70
Std. Deviation	.64926	.54999	.56558	.66314	.59064	.49007	.53626	.69545	.50031	.65244

Tablo-3: Sınıf Yönetimi Konusunda Yeterliliklere Dair Sonuçlar

Bu sonuçlara göre araştırmamızın sınıf yönetimi konusunda yeterliliklere dair ikinci bölümünde yer alan tüm yeterliliklerin ortalamaları arasındaki farklar 4.20 ile 5.00 puan arasında yer almaktadır. Buna göre söz konusu yeterlilikler katılımcılar tarafından “Kesinlikle Katılıyorum” kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu sonuca binaen söz konusu yeterlilikler ilahiyat fakültelerinde Arapça konuşmayanlara yönelik Arapça öğretimi alanında görev yapan elemanlar için gerekli olan meslekî eğitim gereksinimleri listesine alınacaktır.

2.3.1.2.3. Üçüncü Bölüm: Öğretim Yöntemlerine Dair Yeterliliklere Dair Sonuçlar:

Yeterlilik	Dil eğitimi hakkında uluslararası yöntemler konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Aktif öğrenim stratejileri hakkında bilgi sahibi olmalı ve uygulanmalıdır.	Sınıf içi yardımlaşmaya dayalı öğrenim uygulaması yapmalıdır.	Sınıf için öğretim yöntemlerinde çeşitlilik sağlanmalıdır.	Seslerin ve harflerin öğretim yöntemlerini bilmelidir.	Kelimelerin öğretim yöntemlerini bilmelidir.	Kalpların öğretim yöntemlerini bilmelidir.
Oran							
Mean	4.3714	4.5714	4.4857	4.7429	4.7286	4.8286	4.8429
N	70	70	70	70	70	70	70
Std. Deviation	.66314	.64989	.63114	.58199	.53626	.44952	.40417

Tablo-4: Öğretim Yöntemlerine Dair Yeterliliklere Dair Sonuçlar-1

Yeterlilik	Dinleme becerisinin öğretim yöntemlerini bilmelidir.	Okuma becerisinin öğretim yöntemlerini bilmelidir.	Konuşma becerisinin öğretim yöntemlerini bilmelidir.	Yazma becerisinin öğretim yöntemlerini bilmelidir.	Dil bilgisi kurallarının öğretim yöntemlerini bilmelidir.	Arap ve İslam kültürünün öğretim yöntemlerini bilmelidir.
Oran						
Mean	4.8286	4.8143	4.8714	4.8143	4.7286	4.6286
N	70	70	70	70	70	70
Std. Deviation	.37960	.42709	.33714	.42709	.50852	.61788

Tablo-5: Öğretim Yöntemlerine Dair Yeterliliklere Dair Sonuçlar-2

Bu iki tablodaki sonuçlara göre araştırmamızın öğretim yöntemlerine dair yeterliliklere dair üçüncü bölümünde yer alan tüm yeterliliklerin ortalamaları arasındaki farklar 4.20 ila 5.00 puan arasında yer almaktadır. Buna göre söz konusu yeterlilikler katılımcılar tarafından “Kesinlikle Katılıyorum” kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu sonuca binaen söz konusu yeterlilikler ilahiyat fakültelerinde Arapça konuşmayanlara yönelik Arapça öğretimi alanında görev yapan elemanlar için gerekli olan meslekî eğitim gereksinimleri listesine alınacaktır.

2.3.1.2.4. Dördüncü Bölüm: Değerlendirme Konusundaki Yeterliliklere Dair Sonuçlar:

Yeterlilik	Seviye belirleme sınavları uygulama konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Seviyelere göre (başlangıç/orta/ileri) konuşma becerisine yönelik sözlü sınav uygulaması hakkında bilgi sahibi olmalıdır.	Sözlü sınav soruları oluşturulmasına yönelik bilgi sahibi olmalıdır.	Sözlü sınavları uygulanmasına dair bilgi sahibi olmalıdır.	Kompozisyon soruları oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Konulu sorular oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Soru kalıplarının çeşitliliğini sağlama bilgisine sahip olmalıdır.	Seslere ve harflere dair sınavlar oluşturma konusunda bilgi sahibi olmalıdır.
Oran								
Mean	4.6714	4.8000	4.6143	4.7143	4.3571	4.5286	4.7143	4.5000
N	70	70	70	70	70	70	70	70
Std. Deviation	.58288	.40289	.62073	.54221	.72303	.58288	.51479	.71728

Tablo-6: Değerlendirme Konusundaki Yeterliliklere Dair Sonuçlar-1

Yeterlilik	Kelimelere ve kalıplara dair sınavlar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Diñleme becerisine dair sınavlar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Konuşma becerisine dair sınavlar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Okuma becerisine dair sınavlar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Yazma becerisine dair sınavlar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Nahiv ve sarf kurallarına dair sınavlar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Seviye sonu sınavlar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Öğrencilerin günlük ve haftalık ödevlerinin ve sorumluluklarının değerlendirilmesi konusunda bilgi sahibi olmalıdır.
Oran								
Mean	4.6857	4.7143	4.6857	4.6571	4.7143	4.5714	4.7143	4.7000
N	70	70	70	70	70	70	70	70
Std. Deviation	.52593	.51479	.52593	.56172	.51479	.62720	.51479	.57357

Tablo-7: Değerlendirme Konusundaki Yeterliliklere Dair Sonuçlar-2

Bu iki tablodaki sonuçlara göre araştırmamızın değerlendirme konusundaki yeterliliklere dair dördüncü bölümünde yer alan tüm yeterliliklerin ortalamaları arasındaki farklar 4.20 ila 5.00 puan arasında yer almaktadır. Buna göre söz konusu yeterlilikler katılımcılar tarafından “Kesinlikle Katı-

lyorum” kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu sonuca binaen söz konusu yeterlilikler ilahiyat fakültelerinde Arapça konuşmayanlara yönelik Arapça öğretimi alanında görev yapan elemanlar için gerekli olan meslekî eğitim gereksinimleri listesine alınacaktır.

2.3.1.2.5. Beşinci Bölüm: Teknik Yeterliliklere Dair Sonuçlar:

Yeterlilik	Sanal sınıflar kullanılması konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Sanal sınıflar yoluyla sınıf etkileşim tekniklerinin işlevselliğini sağlama konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Öğrencilere uygun eğitsel materyallerin araştırılmasına dair yöntemler konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Dosyaları farklı formatlara dönüştürme ve yükleme bilgi ve becerisine sahip olmalıdır.	Görüntü ve videoların deşifre edilmesi konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Sunu dosyalarının hazırlanması konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Elektronik derslerin tasarlanması konusunda bilgi sahibi olmalıdır.
Oran							
Mean	4.6429	4.5571	4.7000	4.5857	4.3857	4.6429	4.4571
N	70	70	70	70	70	70	70
Std. Deviation	.63783	.77339	.54772	.64814	.68721	.53934	.75538

Tablo-8: Teknik Yeterliliklere Dair Sonuçlar-1

Yeterlilik	Eğitsel derslerin platformlara yüklenmesi konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Video sunumları için özel bir kanal oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Öğrencilerin derslerine ait gruplar ve sayfalar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Anket çalışmalarını oluşturmak ve bu çalışmaların sonuçlarına göre hareket etmek konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Çeşitli programlar yardımıyla etkileşimli oyunlar hazırlamak konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Çeşitli programlar yardımıyla elektronik yarışmalar oluşturmak konusunda bilgi sahibi olmalıdır.	Uzaktan sözlü ve yazılı sınavları uygulamak konusunda bilgi sahibi olmalıdır.
Oran							
Mean	4.4000	3.9286	4.2286	4.0571	4.1429	4.1571	4.5143
N	70	70	70	70	70	70	70
Std. Deviation	.73030	.95282	.83703	.79647	.76681	.86201	.71714

Tablo-9: Teknik Yeterliliklere Dair Sonuçlar-2

Bu iki tablodaki sonuçlara göre araştırmamızın teknik yeterliliklere dair beşinci bölümünde yer alan tüm yeterliliklerin ortalamaları arasındaki farklar 3.40 ila 5.00 puan arasında yer almaktadır. Buna göre söz konusu yeterlilikler katılımcılar tarafından “Kesinlikle Katılıyorum” veya “Katılıyorum” ka-

tegorilerinde değerlendirilmiştir. Bu sonuca binaen söz konusu yeterlilikler ilahiyat fakültelerinde Arapça konuşmayanlara yönelik Arapça öğretimi alanında görev yapan elemanlar için gerekli olan meslekî eğitim gereksinimleri listesine alınacaktır.

2.3.1.2.6. Anketin Bütününe İlişkin Sonuçlar:

Anketin bütününe ilişkin ortalamalar hesaplandığında 4.48 puanlık bir sonuca ulaşılmaktadır. Bu da Likert ölçeğine göre oldukça yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu da anket çalışmasından elde edilen ortalama sonuçların genel bir tutarlılığa sahip olduğuna işaret etmektedir.

2.3.1.2.7. Sonuçların Yorumu ve Analizi:

1- Toplam katılımcılar içinde ilahiyat fakülteleri hazırlık sınıflarında görevli Arapça öğretim elemanlarının %64'ünü lisans düzeyinde eğitim alanlar; %67'sini yüksek lisans eğitimi alanlar ve %53'ünü doktora eğitimi alanlar oluşturmaktadır. Bu da akademik ve dilsel yetersizlik olasılığının Arap dili alanında uzman olmayan gruplarda bulunabileceğini göstermektedir.

2- Araştırma örnekleminde yer alanlar tarafından anket sorularına verilen cevaplar üzerinde araştırmacılar tarafından yapılan frekans hesaplamasına göre şu sonuçlar elde edilmiştir:

Yeterliliğin Anketteki Numarası	Frekans (%)
25-27-32	100
2-4-5-6-8-9-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-26-28-29-30-31-33-34-36-37-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-52-60	90-99
1-3-7-35-38-51-53-54-56-58	80-89
55-57-59	70-79

- Bu tabloya göre yeterlilikler içinde %100 oranında frekansa sahip olanlar şunlardır: "Dinleme becerisinin öğretim yöntemlerini bilmelidir", "Konuşma becerisinin öğretim yöntemlerini bilmelidir" ve "Seviyelere göre konuşma becerisine yönelik sözlü sınav uygulaması hakkında bilgi sahibi olmalıdır." Bu da söz konusu yeterliliklerin öğreticilerin meslekî eğitimlerine dair gereksinimleri listesinin başına konulmasının zorunlu olduğunu ve ayrıca dinleme ve konuşma becerilerinin öğretilmesi ve değerlendirilmesine yönelik ileri derecede bir ihtiyaç bulunduğunu göstermektedir.

- Yeterlilikler içinde en düşük frekansa sahip olanların ise şunlar olduğu görülmektedir: "Video sunumları için özel bir kanal oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmalıdır", "Anket çalışmaları oluşturmak ve bu çalışmaların sonuçlarına göre hareket etme konusunda bilgi sahibi olmalıdır" ve "Çeşitli programlar yardımıyla elektronik yarışmalar oluşturma konusunda bilgi

sahibi olmalıdır.” Bu da söz konusu yeterliliklerin meslekî eğitim programı önceliklerinin en sonuna konulması gerektiğini göstermektedir.

- Şurası dikkat çekicidir ki anket çalışması Covid-19 pandemisi nedeniyle uygulanan tedbirlerin sona ermesi ve yüz yüze eğitime geri dönülmesinin ardından uygulanmasına karşın teknik yeterlilikler frekans hesaplamalarında en düşük ortalamaya sahiptir. Bu da öğreticilerin pandemi sürecinde ya söz konusu yeterlilikleri gerekli düzeyde edinmedikleri ya da doğrudan öğretim koşullarında bu yeterliliklere ihtiyaç duymadıkları anlamı taşımaktadır.

3- Anket uygulamamız sonucunda elde edilen sonuçlar, teorik çerçevede yer verilen araştırmaların işaret ettiği sonuçlarla uyumlu görünmektedir. Araştırma örnekleme frekansları konusunda elde edilen toplam sonuç, meslekî yeterliliklerin önemine ve öğretim elemanlarının bunları edinimlerine yönelik ileri derecedeki gereksinimlerini göstermektedir. Bu sonuç Hûlî⁵¹ ve Sanavber⁵² tarafından ulaşılan ve öğreticilerin meslekî ve eğitsel hazırlıklarının yetersizliğini, meslekî eğitim almaya gereksinimleri bulunduğunu gösteren çalışmaların sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir.

4- En yüksek frekansa sahip olan “Öğretim Yöntemleri” ile ilgili yeterlilikler konusunda elde edilen sonuç, İshakoğlu⁵³ ve Aydın⁵⁴ tarafından yapılan çalışmaların ulaştıkları ve bazı Arapça öğretim elemanlarının yeterlilik düzeylerinin gerilemesi endişesi ve performanslarının olumsuz değerlendirilmesi kaygısı taşıdıklarını ifade eden sonuçla bağlantılı görülmektedir. Bu nedenle öğretim elemanları genel olarak tüm öğretim yöntemleri ve özel olarak da dinleme ve konuşma becerilerine yönelik öğretim yöntemleri ile bunların ölçme ve değerlendirmesine ilişkin yeterlilikleri edinmeye gereksinim duymaktadırlar.

5- Bir önceki maddede belirtilen durumda konuşma ve dinleme becerilerinin öğretilmesi yöntemlerine, bu becerilerin ölçme ve değerlendirmesine yönelik yeterlilikler Arap uyruklu olmayan öğretim elemanlarından talep edilmesi durumunda Arapçanın o öğretim elemanlarının anadili olmaması nedeniyle kaynaklanan bir kaygı durumu olması muhtemeldir. Arap uyruklu öğretim elemanlarında -da ayrıca- kaygı oluşturması ise bu becerilerin öğretilmesine ve ölçme değerlendirmesine yönelik tekniklere gereksinim duymalarından ziyade standart (fasih) Arapça konuşma konusundaki görece ye-

51 Hûlî, “Muşkilâtü ta’lîmî'l-lugati'l-Arabiyye li-gayri'n-nâtîkîne bi-hâ fi Turkiyâ ve turuk hallihâ bi-hâ”, 295.

52 Sanavber, “Ehemmu muşkilât berâmic ta’lîmî'l-lugati'l-Arabiyye li-gayri'n-nâtîkîne bi-hâ fi Turkiyâ : mulâhazât meydâniyye”, 339.

53 İshakoğlu, “Türkiye’deki Okullarda Arapça Öğretimi”, 3/187.

54 Hudeybî, “Tasavvur mukterah li't-teğallub ala'l-muşkilât elletî tuvâcîhü'l-cihâtu'l-ma'niyye bi-ta’lîmî'l-lugati'l-Arabiyye li-nâtîkîne bi-lugât uhrâ”, 4.

tersizlikleri sebebine dayanabilmektedir. Yahut öğretim elemanı Arapçanın ilk dil olarak (Arapçayı konuşanlara) öğretilmesi konusunda uzmanlık sahibi iken ikinci dil (Arapça konuşmayanlara) öğretilmesine dair temel esaslar hakkında bilgi ve tecrübe sahibi olmayabilir.

6- Teknik yeterliliklere ilişkin elde edilen sonuç ise Ali⁵⁵ tarafından yapılan çalışmada ulaşılan ve birçok öğretim elemanının modern araç gereçlerin özelliklerinden -örneğin uzaktan öğretim imkânı sağlayan internet sitelerinden- ya bunlardan istifade etmede ve tekniklerini öğrenmede gösterilen tembellik veya ne derece önemli ve yararlı oldukları konusundaki bilgisizlik nedeniyle istifade etmemelerini ifade eden sonuçla uyum göstermektedir. Bu nedenle söz konusu yeterlilikler frekans hesaplamasında en düşük orana sahip olmuştur.

7- Türk uyruklu öğretim elemanlarıyla Arap uyruklu öğretim elemanlarının ankette var olan yeterliliklerin önemi konusunda verdikleri yanıtlar arasında farklılık bulunmadığı için analiz sırasında ayrı bir başlık altında değerlendirme yapılmamıştır.

Sonuç ve Öneriler:

Bu çalışma genel olarak dünyanın çeşitli ülkelerindeki üniversitelerde ve özel olarak Türkiye'deki üniversitelerde Arapça öğretim elemanlarının yeterliliklerine dair başlıca sorunlarına ışık tutmaya odaklanmıştır. Ayrıca ilahiyat fakültelerindeki Arapça öğretim elemanlarının hali hazırdaki durumuna ilişkin, işe kabul şartları, Arap dili alanında ve diğer alanlarda uzmanlaşmış olanların oranları gibi bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Bununla birlikte bu çalışma sonucunda ilahiyat fakültelerinde Arapça öğretiminde bulunan öğretim elemanları için gerekli meslekî yeterliliklerine dair bir liste ortaya çıkmıştır. Bu listenin oluşumunda hazırlanan, uzmanlarca gözden geçirilen, geçerlilik ve güvenilirliği tespit edilen ve öğreticiler için gerekli olan meslekî eğitim gereksinimlerini belirlemek üzere örneklem üzerinde uygulanan anket sorularından yararlanılmıştır. Örneklemden alınan yanıtların toplanmasının ardından ankette yer alan her bir ana bölümün analizi ve yorumlaması yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında şu önerilerde bulunulması mümkündür:

1- İlahiyat fakültelerinde Arap dili alanı dışındaki diğer bölümlerden mezun olmuş Arapça öğretim elemanlarına yönelik Arap dili akademik uzmanlık programlarının oluşturulması zorunlu görülmektedir.

55 Ali, "Tatvîr muhracâtî't-tullâb ff fetratî't-te'allum 'an bu'd", 76.

2- Yüksek Öğretim Kurulunun (YÖK) son kararlarında da işaret edildiği gibi ilahiyat fakültelerinde çalışmak isteyenlerin bilimsel yayına sahip olmaları önem arz etmektedir. Ancak bu şartı Arapça konuşmayanlara Arapça öğretimi yöntemleri alanında meslekî eğitim almış olma zorunluluğuna dair diğer şartların takip etmesi bir gereklilik olarak gözükmektedir.

3- Öğretim elemanlarının ilahiyat fakültelerinde Arapça öğretimi alanında çalışmaya başlamadan önce hizmet öncesi eğitim olarak bilinen meslekî eğitim kursları almış olmaları gerekmektedir. Bunun yanı sıra hizmet sırasında sürekli meslekî eğitim almaları da bir gereklilik olarak görülmektedir.

4- Öğretim elemanlarının Arapça konuşmayanlara Arapça öğretilen sınıflarda alana dair deneyimlere sahip bulunmalarının öğretim elemanı olarak seçilme şartlarından olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra öğretim için gerekli yeterliliklere ne derece sahip olduklarını yansıtan uygulamalı pratik sunumlarda bulunmaları zorunluluğu bulunmaktadır.

5- Yüksek lisans ve doktora düzeyindeki araştırmacıların eğitim ve araştırmalarını Arap dili bölümlerinde tamamlamalarına teşvik edilmeleri gerekli görülmektedir. Zira çok sayıdaki araştırmacı, asıl uzmanlık alanları Arap dili olmasına karşın farklı alanlarda uzmanlık çalışmalarını sürdürmektedirler.

6- Öğretim elemanlarının pratik ihtiyaçları uyarınca ve meslekî eğitimin bilimsel esaslarına uygun olarak meslekî eğitim programlarının oluşturulması zorunlu görülmektedir.

7- Bu çalışmanın ulaştığı yeterlilikler listesinin Arapça konuşmayanlara yönelik Arapça öğretiminde bulunan öğreticilerin meslekî eğitim programlarının oluşturulmasında işlevsel olarak kullanılması yararlı olacaktır.

8- Genel olarak tüm öğretim yöntemleri ve özel olarak ise konuşma becerisi öğretimi ve değerlendirilmesi alanında uzman meslekî eğitim programlarının oluşturulması gereği bulunmaktadır. Yahut konuşma becerisinin öğretilmesi konusunda yetkinlik sahibi Arap uyruklu öğretim elemanlarının istihdam edilmesi gerekli görülmektedir.

9- Meslekî eğitim programlarının sınıf yönetimi vb. genel öğretim becerilerini ve ana unsurların ve dilsel becerilerin öğretilmesi gibi Arapça konuşmayanlara yönelik öğretim becerilerini içeriyor olması gereklidir.

10- Edebiyat, belagat, nahiv, sarf, sözlükler vb. dil bilimlerini öğretim yöntemleri gibi uzmanlığa yönelik meslekî eğitim programlarının oluşturulması zorunlu görülmektedir.

Kaynakça

- Abdülvâhid, Ali. "Muşkilâtü ta'lîmi'l-lugati'l-'Arabiyye li-gayri'n-nâtîkîne bi-hâ : kuliyâtü usûli'd-dîn fi Türkiyâ enmûzecen kalbû's-saf huve'l-hal". *Ta'lîmu'l-lugati'l-'Arabiyye li'n-nâtîkîn bi-gayrihâ : er-ru'â ve't-tecârib*. ed. Halid Ebû 'Amşe - vd. C. 2. Amman : Dâru Kunûzi'l-Ma'rife, 2015.
- Ahmed, Lekam. "İktisâbü'l-'Arabiyye : et-tecârib, el-mu'avvikât, el-âfâk". *Mu'avvikâtu ta'lîmi'l-'Arabiyye fi'l-câmi'âti'l-âlemiyye*. Ma'hed İbn Sînâ li'l-'Ulûmi'l-İnsâniyye bi't-Te'âvun me'a Merkezi'l-Melik Abdillâh li-Hidmeti'l-Lugati'l-'Arabiyye, 2016.
- Akâyişî, Buşrâ el-. "el-Kifâyâtü'l-miheniyye et-terbeviyye ledâ mu'allimi'l-lugati'l-'Arabiyye ve tehaddiyyâtu 'asri'l-ma'rife". *Ta'lîmü'l-Lugati'l-'Arabiyye ve te'allumihâ : el-mutetallebât ve'l-eb'âd ve'l-âfâk*. Şârika: el-Merkezü't-Terbevi li'l-Lugati'l-'Arabiyye li-Duveli'l-Halîc, 2020.
- Aldyab, Ahmed. *el-Meşâkil elletî Tuvâcihü'l-Etrâk Fî Ta'lîmi'l-Lugati'l-'Arabiyye ve'l-Mukterehât*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2012.
- Ali, Ahmed Hassan Mohamed. *el-Esâs fi esâlib tadrîsi'l-mehârâti'l-lugaviyye li-gayri'n-nâtîkîne bi-'Arabiyye*. Ankara : Sonçağ Akademi, 2021.
- Ali, Ahmed Hassan Mohamed. *İstirâtîciyyât hadîse fi ta'lîmi'l-lugati'l-'Arabiyye li'n-nâtîkîn bi-gayrihâ*. Ankara : Sonçağ Akademi, 2020.
- Ali, Ahmed Hassan Mohamed. "Ta'lîmü'l-lugati'l-'Arabiyye fi Türkiyâ : tehaddiyyâtühü ve âfâkuhü". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 26/1 (2017), 81-116.
- Ali, İmâd Abdülbâkî. "Eserü'n-nebr ve't-tenğîm fi ta'lîmi'l-lugati'l-'Arabiyye li-gayri'n-nâtîkîne bi-hâ". *Mecelletü't-Tevâsulîyye* 6/17 (ts.).
- Ali, İmâd Abdülbâkî. "Tatvîr muhracâti't-tullâb fi fetratî't-te'allum 'an bu'd". İstanbul : Hiperyayın Publishing, 2021.
- Altun, Ahmet. *Türlere Arapça Öğretim Yöntem ve Teknikleri : Sorunlar ve Çözümler*. İstanbul : Akdem Yayınları, 2017.
- Âlüşşeyh, Muhammed el-Mahmûd Mahmûd. "Muşkilâtü ta'lîmi'l-lugati'l-'Arabiyye li-gayri'n-nâtîkîne bi-hâ fi s-siyâki'l-İndûnîsî : vichetu nazari mu'allimi'l-luga." *Mu'avvikâtu ta'lîmi'l-'Arabiyye fi'l-câmi'âti'l-âlemiyye*. Ma'hed İbn Sînâ li'l-'Ulûmi'l-İnsâniyye bi't-Te'âvun me'a Merkezi'l-Melik Abdillâh li-Hidmeti'l-Lugati'l-'Arabiyye, 2016.
- Aydın, Tahirhan. "el-Muşkilât elletî tuvâcihu ta'lîmü'l-lugati'l-'Arabiyye fi Türkiyâ". Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri: el-Meclisü'd-Duvelî li'l-Lugati'l-'Arabiyye, 2015.
- Büyüköztürk, Şener vd. *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara : Pegem Akademi, 2021.
- Duvînâ, Muhammed. "et-Tecribetü't-Türkiyye fi ta'lîmi'l-lugati'l-'Arabiyye li'l-vâ'izîn ve'l-eimme ve'l-muftîn". *el-Mu'temerarü'd-duvelî er-râbi' li'l-lugati'l-'Arabiyye*. Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri: el-Meclisü'd-Duvelî li'l-Lugati'l-'Arabiyye, 2015.
- Ekmekçi, F. Özden. "Yabancı Dil Eğitimi Kavram ve Kapsamı". *Türk Dili (Dil Öğretimi Özel Sayısı)* 379-380 (1983), 107-115.
- Elhakdky, İslam Youssry. "et-Tehaddiyyâtü'l-muessesiyye fi berâmic ta'lîmi'l-'Arabiyye fi s-senevâti't-tahdîriyye bi-kulliyâti'l-'ulûmi'l-İslâmiyye bi-Türkiyâ". *Mutemeru İstanbul ed-Duvelî es-Sânî li-ta'lîmu'l-lugati'l-'Arabiyye li'n-nâtîkîn bi-gayrihâ*, 2016.
- Elhakdky, İslam Youssry - Şimşek, Sultan. "Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni, Işığında İlahiyat ve İslami İlimler Fakülteleri, Arapça Hazırlık Sınıflarında Ölçme ve Değerlendirme Sisteminin Geliştirilmesine Yönelik Çerçeve Programı

- Önerisi". *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 12/25/ (ts.), 305-336.
- Hasan, Râid el-Hâc. "Deracetu kifâyâtî'l-edâi't-tedrisî ledâ mu'allimî'l-lugati'l-'Arabiyye". *Ta'limü'l-Lugai'l-'Arabiyye ve te'allumihâ : el-mutetallebât ve'l-eb'âd ve'l-âfâk*. Şârika: el-Merkezü't-Terbevî li'l-Lugati'l-'Arabiyye li-Duveli'l-Halîc, 2020.
- Herîdî, İman. *Bernâmec mukterah li-tedrib mu'allimî'l-lugati'l-'Arabiyye li'n-nâtîkîne bi-gayrihâ mine'l-etfâl fî Mısr fî dav'i'l-kifâyâtî'l-lâzime lehum*. Kahire Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Enstitüsü, Doktora, 2003.
- Hudeybî, Alî Abdülmuhsin el-. "Bernâmec kâim 'ala't-te'allumi'l-munazzam zâtiyyen li-tenmiyeti mehârât istihdâmi'tekaniyye fi't-tedrib ve'l-itticâh nehve't-tekanîyye ledâ mu'allimî'l-lugati'l-'Arabiyye li'n-nâtîkîne bi-lugât uhrâ". *Mecelle-tü'l-'Ulûmi't-Terbevîyye ve'n-Nefsiyye - Bahreyn* 19/1 (Mart 2018).
- Hudeybî, Alî Abdülmuhsin el-. "Fâ'iliyyetu bernâmec tedribî kâim alâ me'âyri'l-cevde". *el-Mecelletü'l-İlmiyye li-Kulliyeti't-Terbiye - Câmi'atü Asyût* 32/3 (Temmuz 2016).
- Hudeybî, Alî Abdülmuhsin el-. "Tasavvur mukterah li't-teğallub ala'l-muşkilât elletî tuvâcihü'l-cihâtu'l-ma'niyye bi-ta'limî'l-lugati'l-'Arabiyye li-nâtîkîne bi-lugât uhrâ". *Mecelle-tü Kulliyeti't-Terbiye Câmi'atu Asyût* 33/1 (Ocak 2017).
- Hûlî, Kerîm el-. "Muşkilâtu ta'limî'l-lugati'l-'Arabiyye li-gayri'n-nâtîkîne bi-hâ fi Turkiyâ ve turuk hallihâ bi-hâ". *el-Lugati'l-'Arabiyye fî Turkiyâ*. ed. Mahmûd Kaddûm. ; Merkezü'l-Melik Abdillâh li-Hıdmeti'l-Lugati'l-'Arabiyye, 2016.
- İshakoğlu, Ömer. "Türkiye'deki Okullarda Arapça Öğretimi". 3/266-269. Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri, 2013.
- Kılıç, Selim. "Cronbach'ın Alfa Güvenirlik Katsayısı". *Journal of Mood Disorders* 6/1 (2016), 47-48.
- Mes'ad, Muhammed İbrahim Huleybe. "Tatvîru bernâmecî i'dâd mu'allimî'l-lugati'l-'Arabiyye li'n-nâtîkîne bi-lugât uhrâ fî dav'i me'âyri'l-cevdeti's-şâmile". *Mecelle-tü'l-Cem'iyyeti'l-Mısrîyye li'l-Kırâe ve'l-Ma'rife* 111 (Ocak 2011).
- Muhtâr, Abdurrezzâk. "Mehârât istihdâmi istirâtîciyyâtî'l-kırâeti'l-fa'âle ve medâ tevâfurihâ ledâ mu'allimî'l-lugati'l-'Arabiyye li'n-nâtîkîne bi-gayrihâ". *Ta'limü'l-Lugai'l-'Arabiyye ve te'allumihâ : el-mutetallebât ve'l-eb'âd ve'l-âfâk*. Şârika: el-Merkezü't-Terbevî li'l-Lugati'l-'Arabiyye li-Duveli'l-Halîc, 2020.
- Mu'nuddîn, Muhammed. "Vâkı'u edâu mu'allimî'l-lugati'l-'Arabiyye fî Bangladeş fî dav'i'l-me'âyri'l-miheniyye el-mu'âsıra". *Ta'limü'l-Lugai'l-'Arabiyye ve te'allumihâ : el-mutetallebât ve'l-eb'âd ve'l-âfâk*. Şârika: el-Merkezü't-Terbevî li'l-Lugati'l-'Arabiyye li-Duveli'l-Halîc, 2020.
- Nâka, Mahmûd en-. "Bernâmecü'l-i'dâdi't-terbevî li-mu'allimî'l-lugai'l-'Arabiyye li'n-nâtîkîne bi-lugât uhrâ : tesavvur mukterah el-usus, el-kifâyât, el-ehdâf, 'anâsirü'l-i'dâd". *Mecelle-tü'l-Câmi'ati'l-İslâmiyye* 36 (2020), 347-357.
- Rafîdî, Sa'ad er-. *Berâmic ta'limî'l-lugati'l-'Arabiyye fi's-seneti't-tahdîriyye : vâkı' ve hulûl*. Aksaray Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Yüksek Lisans, 2021.
- Sanavber, Ahmed. "Ehemmu muşkilât berâmic ta'limî'l-lugati'l-'Arabiyye li-gayri'n-nâtîkîne bi-hâ fi Turkiyâ : mulâhazât meydâniyye". *el-Lugati'l-'Arabiyye fî Turkiyâ*. ed. Mahmûd Kaddûm. Merkezü'l-Melik Abdillâh li-Hıdmeti'l-Lugati'l-'Arabiyye, 2016.
- Şimşek, Sultan - Elhakdky, İslam Youssry. "İtticâhâtu talebeti kulliyâtî'il-ilâhiyyât ve'l-'ulûmî'l-İslâmiyye fî Turkiyâ nahve bernâmecî'l-lugati'l-'Arabiyye fi's-seneti't-tahdîriyye". *Darulfunun İlahiyat Dergisi* 30/1 (2019), 231-262.
- Tu'ayme, Ruşdî. *el-Mu'allim : kifâyâtuhû ve tedribuhû*. Kahire : Dârü'l-Fikri'l-Arabi, 2006.

Ek-1:*Birinci Bölüm: Planlama Konusundaki Yeterlilikler*

1. Uluslararası dil kriterleri konusunda yeterli bilgi sahibi olmak.
2. Dil eğitim setleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmak.
3. Ders hazırlıklarının yazılı olarak yapılması hakkında bilgisi olmak.
4. Ders hedefleri ve kazanımlarının çeşitlendirilmesine ilişkin bilgi sahibi olmak.
5. Eğitim materyallerinin hazırlanmasına dair bilgisi olmak.
6. Sınıf etkinlikleri hazırlama konusunda bilgisi olmak.
7. Eğitsel ve dilsel oyunların tasarlamasına ilişkin bilgisi olmak.

İkinci Bölüm: Sınıf Yönetimi Konusunda Yeterlilikler

8. Sınıfı hazır hale getirecek uygulamalar hakkında bilgisi olmak.
9. Öğrencileri motive etme teknikleri hakkında bilgisi olmak.
10. Farklı çeşitleriyle ödül / ceza uygulaması konusunda bilgisi olmak.
11. Sınıfın organize edilmesi ve rol dağılımı hakkında bilgisi olmak.
12. Soru – cevap uygulamasını organize edecek bilgiye sahip olmak.
13. Öğrencilerin etkileşim içinde olması ve olumlu katılım sağlamalarına dair bilgiye sahip olmak.
14. Öğrencilerin ilerlemelerini takip edip düzeylerini belirleme bilgisine sahip olmak.
15. Sınıf araç gereçlerinin kullanımının organize etme konusunda bilgi sahibi olmak.
16. Ders vakit ve sürelerine riayet etmek.
17. Dersin özetlenerek bitirilmesine dikkat etmek.

Üçüncü Bölüm: Öğretim Yöntemlerine Dair Yeterlilikler

18. Dil eğitimi hakkında uluslararası yöntemler konusunda bilgi sahibi olmak.
19. Aktif öğrenim stratejileri hakkında bilgi sahibi olmak ve uygulamak.
20. Sınıf içi yardımlaşmaya dayalı öğrenim uygulaması yapmak.
21. Sınıf için öğretim yöntemlerinde çeşitlilik sağlamak.
22. Seslerin ve harflerin öğretim yöntemlerini bilmek.
23. Kelimelerin öğretim yöntemlerini bilmek.
24. Kalıpların öğretim yöntemlerini bilmek.
25. Dinleme becerisinin öğretim yöntemlerini bilmek.
26. Okuma becerisinin öğretim yöntemlerini bilmek.
27. Konuşma becerisinin öğretim yöntemlerini bilmek.
28. Yazma becerisinin öğretim yöntemlerini bilmek.
29. Dil bilgisi kurallarının öğretim yöntemlerini bilmek.
30. Arap ve İslam kültürünün öğretim yöntemlerini bilmek.

Dördüncü Bölüm: Değerlendirme Konusundaki Yeterlilikler

31. Seviye belirleme sınavları uygulama konusunda bilgi sahibi olmak.
32. Seviyelere göre (başlangıç / orta / ileri) konuşma becerisine yönelik sözlü sınav uygulaması hakkında bilgi sahibi olmak.
33. Sözlü sınav soruları oluşturulmasına yönelik bilgi sahibi olmak.
34. Sözlü sınavları uygulanmasına dair bilgi sahibi olmak.
35. Kompozisyon soruları oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmak.
36. Konulu sorular oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmak.
37. Soru kalıplarının çeşitliliğini sağlama bilgisine sahip olmak.
38. Seslere ve harflere dair sınavlar oluşturma konusunda bilgi sahibi olmak.
39. Kelimelere ve kalıplara dair sınavlar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmak.
40. Dinleme becerisine dair sınavlar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmak.
41. Konuşma becerisine dair sınavlar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmak.
42. Okuma becerisine dair sınavlar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmak.
43. Yazma becerisine dair sınavlar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmak.
44. Nahiv ve sarf kurallarına dair sınavlar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmak.
45. Seviye sonu sınavlar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmak.
46. Öğrencilerin günlük ve haftalık ödevlerinin ve sorumluluklarının değerlendirilmesi konusunda bilgi sahibi olmak.

Beşinci Bölüm: Teknik Yeterlilikler

47. Sanal sınıflar (Zoom, Skype, Microsoft Team, Google Classroom gibi programlar yoluyla) kullanılması konusunda bilgi sahibi olmak.
48. Sanal sınıflar yoluyla sınıf etkileşim tekniklerinin işlevselliğini sağlama konusunda bilgi sahibi olmak.
49. Öğrencilere uygun eğitsel materyallerin araştırılmasına dair yöntemler konusunda bilgi sahibi olmak.
50. Dosyaları farklı formatlara dönüştürme ve yükleme bilgi ve becerisine sahip olmak.
51. Görüntü ve videoların deşifre edilmesi konusunda bilgi sahibi olmak.
52. Sunu dosyalarının hazırlanması konusunda bilgi sahibi olmak.
53. Elektronik derslerin tasarlanması konusunda bilgi sahibi olmak.
54. Eğitsel derslerin platformlara yüklenmesi konusunda bilgi sahibi olmak.
55. Video sunumları için özel bir kanal oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmak.
56. Öğrencilerin derslerine ait gruplar ve sayfalar oluşturulması konusunda bilgi sahibi olmak.
57. Anket çalışmaları oluşturmak ve bu çalışmaların sonuçlarına göre hareket etme konusunda bilgi sahibi olmak.

58. Çeşitli programlar yardımıyla (Wordwall gibi) etkileşimli oyunlar hazırlama konusunda bilgi sahibi olmak.
59. Çeşitli programlar yardımıyla (Quizizz gibi) elektronik yarışmalar oluşturma konusunda bilgi sahibi olmak.
60. Uzaktan sözlü ve yazılı sınavları uygulama konusunda bilgi sahibi olmak.